

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET

Dansk som andetsprog (supplerende)

Faghæfte 2019

Dansk som andetsprog (supplerende)

Indledning	3
Folkeskolens formål	4
Fælles Mål	5
Læseplan	27
Undervisningsvejledning	49

Indledning

Et af folkeskolens vigtigste formål er at give eleverne kundskaber og færdigheder i samarbejde med forældrene. Folkeskolens fag og emner er centrale for dette formål. Det er gennem undervisning i fag og emner, at eleverne skal forberedes til videre uddannelse og få lyst til at lære mere. Folkeskolens fag og emner skal også bidrage til at fremme den enkelte elevs alsidige udvikling og forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

Hver dag leverer skolerne en vigtig indsats for at leve op til skolens og fagenes formål. Skolen skal understøtte lærerne, lederne og pædagogerne i opgaven med at tilrettelægge god undervisning med udgangspunkt i deres professionelle dømmekraft og efter lokale forhold. Børne- og Undervisningsministeriet udarbejder vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger i fag og emner for at tydeliggøre rammerne for undervisningen og understøtte de fagprofessionelle i deres arbejde. Ministeriets læseplaner og undervisningsvejledninger fra 2019 fremhæver særligt to forhold: Sammenhængen mellem skolens formål, fagenes formål og indholdet i det enkelte fag; og det professionelle råderum i tilrettelæggelsen af undervisningen.

Læseplanerne og undervisningsvejledninger (2019) afspejler de løsnede bindinger i Fælles Mål. De nationale rammer for undervisningen er stadig fastsat i Fælles Mål. Fagenes formål, kompetenceområder, kompetencemål og de tilhørende færdigheds- og vidensområder fastsætter, hvad eleverne skal kunne på bestemte klassetrin. Inden for disse rammer er der metodisk og didaktisk frihed til at tilrettelægge undervisningen – med respekt for fagenes forskellighed, elevernes faglige forudsætninger og med fokus på elevens faglige og alsidige udvikling. Med udgangspunkt heri skal undervisningen give eleverne de bedste forudsætninger for faglig fordybelse, overblik og oplevelse af sammenhænge samt mulighed for at tilegne sig de kompetencer, færdigheder og den viden, der ligger i de enkelte fag.

En række fagpersoner fra folkeskolen, professionshøjskoler og faglige foreninger har været centrale i udformningen af læseplaner og undervisningsvejledninger. Børne- og Undervisningsministeriet takker alle for konstruktiv medvirken undervejs. Børne- og Undervisningsministeriet står for den endelige udformning af materialet.

Aftale om øget frihed om Fælles Mål i folkeskolen

Folkeskoleforligskredsen indgik den 19. maj 2017 en aftale om øget frihed om Fælles Mål i folkeskolen. Aftalen løser bindingerne i Fælles Mål og gør alle færdigheds- og vidensmål i Fælles Mål vejledende. Det har medført en ændring af folkeskoleloven samt en ændring af bekendtgørelserne om Fælles Mål og børnehaveklassen.

Som opfølgning på aftalen har Børne- og Undervisningsministeriet udsendt vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger til folkeskolens fag og obligatoriske emner. Læseplanerne og undervisningsvejledninger (2019) er samlet i faghæfter sammen med skolens formål og fagets Fælles Mål.

Folkeskolens formål

---

§ 1. Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der: forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere, gør dem fortrolige med dansk kultur og historie, giver dem forståelse for andre lande og kulturer, bidrager til deres forståelse for menneskets samspil med naturen og fremmer den enkelte elevs alsidige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen skal udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi og får tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Fælles Mål

Indhold

---

1 Fagets formål	7
<hr/>	
2 Fælles Mål	8
Kompetencemål	8
Fælles Mål efter klassetrin	
Efter 2. klassetrin	10
Efter 5. klassetrin	12
Efter 7. klassetrin	14
Efter 9. klassetrin	16
Fælles Mål efter kompetenceområde	
Læsning	18
Skrivning	20
Lytning	22
Tale	24

1 Fagets formål

Tosprogede elever skal i faget dansk som andetsprog udvikle sproglige kompetencer med udgangspunkt i deres samlede sproglige forudsætninger, sådan at eleverne kan forstå og anvende talt og skrevet dansk. Undervisningen skal knyttes tæt til skolens øvrige fag.

Stk. 2. Faget dansk som andetsprog skal gøre eleverne bevidste om sprog og sprogtilegnelse med henblik på en aktiv og ligeværdig deltagelse i skole og samfund samt forberede til videre uddannelse.

Stk. 3. Faget dansk som andetsprog skal styrke elevens følelse af selvværd og fremme deres oplevelse af sprog som kilde til udvikling af personlig identitet.

2 Fælles Mål

Kompetencemål

Kompetenceområde	Efter 2. klassetrin	Efter 5. klassetrin	Efter 7. klassetrin	Efter 9. klassetrin
Læsning	Eleven kan læse og forstå enkle tekster.	Eleven kan læse og forstå fiktive og ikke-fiktive tekster.	Eleven kan læse og forstå tekster i forhold til genre og fag.	Eleven kan læse, forstå og vurdere tekster i forhold til genre og fag.
Skrivning	Eleven kan skrive enkle ord og sætninger som middel til kommunikation.	Eleven kan skrive fiktive og ikke-fiktive tekster.	Eleven kan skrive i forhold til genre og fag.	Eleven kan skrive reflekteret i forhold til genre og fag.
Lytning	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til talt dansk udtrykt i enkle former.	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til varieret talt dansk.	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til nuanceret talt dansk.	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til kompleks talt dansk.
Tale	Eleven kan udtrykke sig i et enkelt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.	Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.	Eleven kan udtrykke sig i et varieret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.	Eleven kan udtrykke sig i et nuanceret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.

Se tabeller på de næste sider

Fælles Mål efter klassetrin

Efter 2. klassetrin

Kompetence- område	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Læsning	Eleven kan læse og forstå enkle tekster.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan læse lydrette ord.	Eleven har viden om bogstav-lyd-forbindelser.	Eleven kan læse enkle ord og forstå deres betydning.	Eleven har viden om enkle ords betydning.
		2.	Eleven kan læse lydrette og de 120 hyppige ord.	Eleven har viden om syntesedannelse.	Eleven kan læse og forstå sætninger.	Eleven har viden om sætningsstrukturer.
		3.	Eleven kan læse lydrette og ikke-lydrette hverdagsord.	Eleven har viden om syntesedannelse og morfemer.		
Skrivning	Eleven kan skrive enkle ord og sætninger som middel til kommunikation.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan skrive lydrette ord.	Eleven har viden om grafem-fonem-forbindelser.	Eleven kan udtrykke sig skriftligt ved hjælp af enkeltord.	Eleven har viden om enkeltords funktion i kommunikation.
		2.	Eleven kan skrive lydrette og de 120 hyppigste ord.	Eleven har viden om orddannelse.	Eleven kan skrive i helsætninger.	Eleven har viden om sætningsdannelse.
		3.	Eleven kan skrive lydrette og ikke-lydrette hyppige ord.	Eleven har viden om syntesedannelse.	Eleven kan skrive en tekst med overskrift, indledning og afslutning.	Eleven har viden om tekstproduktion.
Lytning	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til enkelt talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte til korte beskeder og handle efter dem.	Eleven har viden om det ordforråd, der knytter sig til skolens kontekst.	Eleven kan forstå indholdet af talt dansk i forskellige sammenhænge.	Eleven har viden om forholdet mellem talt dansk og en kontekst.
		2.	Eleven kan lytte til beskeder og gengive dem.	Eleven har viden om det faglige ordforråd, der knytter sig til skolens indhold og fag.		
		3.				
Tale	Eleven kan udtrykke sig i et enkelt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan fortælle om egne oplevelser.	Eleven har viden om talesprogets funktion.	Eleven kan stille og svare på spørgsmål.	Eleven har viden om sproglige forskelle på at stille spørgsmål og få svar.
		2.	Eleven kan fremlægge et skolefagligt emne ved hjælp af visuel støtte.	Eleven har viden om talesprogets funktion i en faglig sammenhæng.	Eleven kan anvende turtagningsprincipper.	Eleven har viden om turtagningsprincipper.
		3.				

■ Bindende rammer i Fælles Mål   □ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan forstå hovedindholdet af det læste.	Eleven har viden om teksters indhold.	Eleven kan anvende afkodningsstrategier med fokus på forlyd og stavelser.	Eleven har viden om enkle afkodningsstrategier.
Eleven kan formidle hovedindholdet af det læste i en visuel form.	Eleven har viden om formidlingsmetoder.	Eleven kan anvende afkodningsstrategier og læseforståelsesstrategier med fokus på forforståelse.	Eleven har viden om forskellige forståelsesstrategier til læsning.
Kommunikationsforhold		Strategier	
Eleven kan skrive med fokus på afsender, modtager og formål.	Eleven har viden om forholdet mellem afsender, modtager og tekst.	Eleven kan fastholde egne tanker ved hjælp af skrivning.	Eleven har viden om genretræk.
Eleven kan udtrykke et meningsindhold i en tekst.	Eleven har viden om kohærens.	Eleven kan undersøge egne tanker gennem skrivning.	Eleven har viden om sprogets funktion.
Eleven kan organisere sin tekst i forhold til kontekst.	Eleven har viden om forholdet mellem tekstkomposition og kontekst.		
Samtale		Strategier	
Eleven kan lytte til samtale i klasserummet.	Eleven har viden om tilegnelse af informationer ved at lytte.	Eleven kan anvende spørgsmål som led i en lyttestrategi.	Eleven har viden om elementer, der udtrykker stemning.
		Eleven kan aktivere sin forforståelse ved at lytte.	Eleven har viden om sammenhæng mellem forforståelse og ny viden.
Artikulation		Strategier	
Eleven kan læse enkle tekster højt med tydelig artikulation.	Eleven har viden om artikulation i højtlesning.	Eleven kan anvende basale strategier til at udtrykke sig på forskellige måder afhængig af samtalepartner og situation.	Eleven har viden om strategier til at tilpasse sit sprog afhængigt af situationen.
		Eleven kan anvende strategier til at udtrykke sig på forskellige måder afhængig af faget.	Eleven har viden om kommunikationsstrategier.

Efter 5. klassetrin

Kompetence-område	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Læsning	Eleven kan læse og forstå fiktive og ikke-fiktive tekster.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan læse tekster med automatiseret og flydende afkodning og passende hastighed.	Eleven har viden om afkodning i forhold til lydfølgeregler.	Eleven kan lære nye ord ved at læse.	Eleven har viden om sammenhængen mellem ordforråd og læsning.
		2.			Eleven kan lære fagord og faste vendinger ved at læse.	Eleven har viden om sammenhængen mellem faglig ordforrådsudvikling og læsning.
		3.				
Skrivning	Eleven kan skrive fiktive og ikke-fiktive tekster.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan skrive ikke-lydrette ord.	Eleven har viden om syntesedannelse i forhold til lydfølgeregler.	Eleven kan skrive tekster med brug af hverdagsord.	Eleven har viden om ordforråd i tekster.
		2.			Eleven kan skrive tekster med et fagligt ordforråd og førfaglige ord og udtryk.	Eleven har viden om fagord og førfaglige ord i tekster.
		3.				
Lytning	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til varieret talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte til højtlesning.	Eleven har viden om højtlesningens forskellige formål.	Eleven kan lytte til, se og forstå indholdet i lyd- og billedmedier.	Eleven har viden om mediers kommunikative funktion.
		2.	Eleven kan uddrage viden af faglige fremlæggelser.	Eleven har viden om uddragelse af viden ved mundtlige fremlæggelser.		
		3.				
Tale	Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan mundtligt referere indholdet af tekster.	Eleven har viden om referaters faglige formål.	Eleven kan udveksle meninger i en faglig sammenhæng.	Eleven har viden om kommunikations betydning i en faglig sammenhæng.
		2.	Eleven kan gengive en faglig instruktion.	Eleven har viden om instruktioners formål.	Eleven kan kommunikere og samarbejde om et fagligt indhold.	Eleven har viden om faglig kommunikation i et samarbejde.
		3.	Eleven kan formidle en faglig fremlæggelse.	Eleven har viden om formidling af et fagligt indhold.	Eleven kan kommunikere et budskab ved hjælp af it og medier.	Eleven har viden om it og mediers anvendelsesmuligheder.

■ Bindende rammer i Fælles Mål   ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan læse med forståelse i forhold til tekstens indledning, midte og slutning.	Eleven har viden om teksters grundlæggende komposition.	Eleven kan resumere hovedindholdet af en tekst.	Eleven har viden om referatgenre.
Eleven kan læse i forhold til tekstens afsender.	Eleven har viden om forholdet mellem afsender og tekst.	Eleven kan organisere hovedindholdet af en tekst i visuel form.	Eleven har viden om metoder til organisering.
Eleven kan genkende genretræk i tekster.	Eleven har viden om genrer.	Eleven kan sætte det læste ind i en sammenhæng.	Eleven har viden om kontekstens betydning for forståelsen.
Kommunikation		Strategier	
Eleven kan målrette sin skrivning efter modtager.	Eleven har viden om forholdet mellem modtager og tekst.	Eleven kan skrive efter modeltekster.	Eleven har viden om genretræk.
Eleven kan skrive berettende og instruerende tekster.	Eleven har viden om fiktive og faktatekster.	Eleven kan disponere sin skriveproces.	Eleven har viden om faser i skriveprocessen.
Eleven kan målrette sin skrivning i forhold til genre.	Eleven har viden om genrer.		
Samtale		Strategier	
Eleven kan deltage i fælles diskussioner.	Eleven har viden om meningsudveksling i en diskussion.	Eleven kan forstå en stemning ved at lytte i en given situation.	Eleven har viden om elementer, der udtrykker stemning.
		Eleven kan aktivere sin forforståelse ved at lytte.	Eleven har viden om sammenhæng mellem forforståelse og ny viden.
Artikulation		Strategier	
Eleven kan udtrykke sig klart og tydeligt i et samarbejde med andre elever.	Eleven har viden om artikulation i talt dansk.	Eleven kan anvende strategier til at udtrykke sig på forskellige måder afhængig af samtalepartner og situation.	Eleven har viden om strategier til at tilpasse sit sprog afhængigt af situationen.
Eleven kan udtrykke sig klart og tydeligt i en fremlæggelse.	Eleven har viden om præcis artikulation.	Eleven har strategier til at udtrykke sig fagligt afhængig af faget.	Eleven har viden om strategier til anvendelse af fagsprog.

Efter 7. klassetrin

Kompetence-område	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Læsning	Eleven kan læse og forstå tekster i forhold til genre og fag.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan læse tekster med automatiseret afkodning.	Eleven har viden om afkodningsstrategier.	Eleven kan udvikle et varieret fagligt ordforråd ved at læse.	Eleven har viden om metoder til at udvikle et fagligt ordforråd.
		2.			Eleven kan diskutere og reflektere over fagteksters sproglige udtryk.	Eleven har viden om fagsprog.
Skrivning	Eleven kan skrive i forhold til genre og fag.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan skrive låne- og fremmedord.	Eleven har viden om låne- og fremmedord.	Eleven kan skrive tekster med et fagspecifikt ordforråd.	Eleven har viden om ordforrådets betydning for tekstproduktion.
		2.	Eleven kan stave efter gældende retstavningsprincipper i dansk.	Eleven har viden om dansk retstavning.	Eleven kan skrive tekster med fagspecifikt ordforråd og grammatisk bevidsthed.	Eleven har viden om ordforråd, ordklasser, bøjning og syntaks i forhold til tekstproduktion.
Lytning	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til nuanceret talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte og forholde sig til afsenderens følelser.	Eleven har viden om sprogets funktion i forhold til at udtrykke følelser, holdninger og værdier.	Eleven kan forstå en faglig kommunikation.	Eleven har viden om faglig kommunikation.
		2.	Eleven kan lytte og forstå samt reflektere over det sagte.	Eleven har viden om forholdet mellem refleksion og lytteforståelsen.		
Tale	Eleven kan udtrykke sig i et varieret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan anvende faglige begreber.	Eleven har viden om faglige begrebs betydning i en faglig sammenhæng.	Eleven kan argumentere for meninger og holdninger.	Eleven har viden om argumentationsteknikker.
		2.				

■ Bindende rammer i Fælles Mål
 ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan læse og forstå i forhold til tekstens kohæsjon og kohærens.	Eleven har viden om tekstens indre og ydre sammenhæng.	Eleven kan vælge læseforståelsesstrategier i forhold til genre og fag.	Eleven har viden om læseforståelsesstrategier.
Eleven kan læse, forstå og diskutere teksters form og indhold.	Eleven har viden om forholdet mellem teksters form og indhold.		
Kommunikationsforhold		Strategier	
Eleven kan skrive forklarende, instruerende og argumenterende tekster.	Eleven har viden om faglige genrer.	Eleven kan vælge skrivestrategier i forhold til genre og fag.	Eleven har viden om skrivestrategier.
Sprogforståelse		Strategier	
Eleven kan lytte til og forstå idiomatiske udtryk og ordsprog.	Eleven har viden om ord og udtryks denotative og konnotative træk.	Eleven kan lytte efter specifikke detaljer.	Eleven har viden om intensiv lytning som en lyttestrategi.
		Eleven kan lytte efter faglige begreber.	Eleverne har viden om forskel på faglige begreber og hverdagsprog.
Grammatik		Strategier	
Eleven kan udtrykke sig med grammatisk bevidsthed.	Eleven har viden om ordklasser og deres bøjning, regelmæssigheder, uregelmæssigheder og syntaks.	Eleven kan målrette formidling af et fagligt indhold efter modtageren.	Eleven har viden om strategier til formidling af et fagligt indhold.

Efter 9. klassetrin

Kompetence- område	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Læsning	Eleven kan læse, forstå og vurdere tekster i forhold til genre og fag.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan vælge afkodningsstrategi ved ukendte ord.	Eleven har viden om komplekse afkodningsstrategier.	Eleven kan vurdere sproget i en fagtekst.	Eleven har viden om analyse af fagsprog.
		2.				
Skrivning	Eleven kan skrive reflekteret i forhold til genre og fag.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan korrigere stavefejl i egne tekster.	Eleven har viden om staveregler i dansk.	Eleven kan skrive med et nuanceret ordforråd i en grammatisk korrekt form.	Eleven har viden om nuanceret ordforråd, ordklasser, bøjning og syntaks.
		2.	Eleven kan korrigere stavefejl i andres tekster.	Eleven har viden om korrektur og sprogrigtighed.		
Lytning	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til komplekst talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte til og forstå talt dansk i komplekse situationer.	Eleven har viden om pragmatik.	Eleven kan anvende lytning som del af en kommunikation.	Eleven har viden om lytning som et element i kommunikation.
		2.				
Tale	Eleven kan udtrykke sig i et nuanceret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan udtrykke sig præcist og nuanceret i talt dansk.	Eleven har viden om talesprog.	Eleven kan få sit budskab tydeligt igennem i argumentation og debat.	Eleven har viden om argumentationsanalyse.
		2.			Eleven kan træffe sproglige valg i forskellige situationer.	Eleven har viden om stilistisk variation.

■ Bindende rammer i Fælles Mål   ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan perspektivere sin læsning til kontekst.	Eleven har viden om konteksts betydning for læsning.	Eleven kan målrette sin læsning efter fag og genre.	Eleven har viden om læseforståelsesstrategier i forhold til fag og genre.
Eleven kan vurdere teksters indhold i forhold til genre, afsender, modtager og kontekst.	Eleven har viden om komplekse konteksters betydning for læsningen.	Eleven kan vurdere brug af læseforståelsesstrategier.	Eleven har viden om læseforståelsesstrategiers betydning for læsningen.
Kommunikationsforhold		Strategier	
Eleven kan skrive perspektiverende i forhold til kontekst.	Eleven har viden om konteksts betydning for skrivning.	Eleven kan målrette sin skrivning efter fag og genre.	Eleven har viden om skrivestrategier i forhold til fag og genre.
Eleven kan skrive vurderende i forhold til genre, modtager og kontekst.	Eleven har viden om vurderende teksters karakteristika.	Eleven kan vurdere brug af skrivestrategier og respons.	Eleven har viden om betydning af skrivestrategier og respons.
Sprogforståelse		Strategier	
Eleven kan lytte til og forstå vendinger og ukendte sproglige udtryk.	Eleven har viden om sprog i forhold til ældre sprogbrug.	Eleven kan lytte på forskellige måder.	Eleven har viden om global, intensiv og fokuseret lytning.
Grammatik		Strategier	
Eleven kan udtrykke sig nuanceret og grammatisk korrekt.	Eleven har viden om forskellen på tale- og skriftsprog.	Eleven kan vælge kommunikationsstrategi i en given kontekst.	Eleven har viden om kommunikationsstrategier, reduktions- og risikostrategier.

Fælles Mål efter kompetenceområde

Læsning

Klassetrin	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Efter 2. klassetrin	Eleven kan læse og forstå enkle tekster.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan læse lydrette ord.	Eleven har viden om bogstav-lyd-forbindelser.	Eleven kan læse enkle ord og forstå deres betydning.	Eleven har viden om enkle ords betydning.
		2.	Eleven kan læse lydrette og de 120 hyppige ord.	Eleven har viden om syntesedannelse.	Eleven kan læse og forstå sætninger.	Eleven har viden om sætningsstrukturer.
3.	Eleven kan læse lydrette og ikke-lydrette hverdagsord.	Eleven har viden om syntesedannelse og morfemer.				
Efter 5. klassetrin	Eleven kan læse og forstå fiktive og ikke-fiktive tekster.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan læse tekster med automatiseret og flydende afkodning og passende hastighed.	Eleven har viden om afkodning i forhold til lydfølgeregler.	Eleven kan lære nye ord ved at læse.	Eleven har viden om sammenhængen mellem ordforråd og læsning.
		2.			Eleven kan lære fagord og faste vendinger ved at læse.	Eleven har viden om sammenhængen mellem faglig ordforrådsudvikling og læsning.
3.						
Efter 7. klassetrin	Eleven kan læse og forstå tekster i forhold til genre og fag.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan læse tekster med automatiseret afkodning.	Eleven har viden om afkodningsstrategier.	Eleven kan udvikle et varieret fagligt ordforråd ved at læse.	Eleven har viden om metoder til at udvikle et fagligt ordforråd.
2.	Eleven kan diskutere og reflektere over fagteksters sproglige udtryk.	Eleven har viden om fagsprog.				
Efter 9. klassetrin	Eleven kan læse, forstå og vurdere tekster i forhold til genre og fag.		Afkodning		Sprogforståelse	
		1.	Eleven kan vælge afkodningsstrategi ved ukendte ord.	Eleven har viden om komplekse afkodningsstrategier.	Eleven kan vurdere sproget i en fagtekst.	Eleven har viden om analyse af fagsprog.
2.						

■ Bindende rammer i Fælles Mål   ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan forstå hovedindholdet af det læste.	Eleven har viden om teksters indhold.	Eleven kan anvende afkodningsstrategier med fokus på forlyd og stavelser.	Eleven har viden om enkle afkodningsstrategier.
Eleven kan formidle hovedindholdet af det læste i en visuel form.	Eleven har viden om formidlingsmetoder.	Eleven kan anvende afkodningsstrategier og læseforståelsesstrategier med fokus på forforståelse.	Eleven har viden om forskellige forståelsesstrategier til læsning.
Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan læse med forståelse i forhold til teksters indledning, midte og slutning.	Eleven har viden om teksters grundlæggende komposition.	Eleven kan resumere hovedindholdet af en tekst.	Eleven har viden om referatgenre.
Eleven kan læse i forhold til teksters afsender.	Eleven har viden om forholdet mellem afsender og tekst.	Eleven kan organisere hovedindholdet af en tekst i visuel form.	Eleven har viden om metoder til organisering.
Eleven kan genkende genretræk i tekster.	Eleven har viden om genrer.	Eleven kan sætte det læste ind i en sammenhæng.	Eleven har viden om kontekstens betydning for forståelsen.
Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan læse og forstå i forhold til tekstens kohæsjon og kohærens.	Eleven har viden om tekstens indre og ydre sammenhæng.	Eleven kan vælge læseforståelsesstrategier i forhold til genre og fag.	Eleven har viden om læseforståelsesstrategier.
Eleven kan læse, forstå og diskutere teksters form og indhold.	Eleven har viden om forholdet mellem teksters form og indhold.		
Tekstforståelse		Strategier	
Eleven kan perspektivere sin læsning til kontekst.	Eleven har viden om konteksts betydning for læsning.	Eleven kan målrette sin læsning efter fag og genre.	Eleven har viden om læseforståelsesstrategier i forhold til fag og genre.
Eleven kan vurdere teksters indhold i forhold til genre, afsender, modtager og kontekst.	Eleven har viden om komplekse konteksters betydning for læsningen.	Eleven kan vurdere brug af læseforståelsesstrategier.	Eleven har viden om læseforståelsesstrategiers betydning for læsningen.

Skrivning

Klassetrin	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Efter 2. klassetrin	Eleven kan skrive enkle ord og sætninger som middel til kommunikation.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan skrive lydrette ord.	Eleven har viden om grafem-fonem-forbindelser.	Eleven kan udtrykke sig skriftligt ved hjælp af enkeltord.	Eleven har viden om enkeltords funktion i kommunikation.
		2.	Eleven kan skrive lydrette og de 120 hyppigste ord.	Eleven har viden om orddannelse.	Eleven kan skrive i helsætninger.	Eleven har viden om sætningsdannelse.
		3.	Eleven kan skrive lydrette og ikke-lydrette hyppige ord.	Eleven har viden om syntesedannelse.	Eleven kan skrive en tekst med overskrift, indledning og afslutning.	Eleven har viden om tekstproduktion.
Efter 5. klassetrin	Eleven kan skrive fiktive og ikke-fiktive tekster.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan skrive ikke-lydrette ord.	Eleven har viden om syntesedannelse i forhold til lydfølgeregler.	Eleven kan skrive tekster med brug af hverdagsord.	Eleven har viden om ordforråd i tekster.
		2.			Eleven kan skrive tekster med et fagligt ordforråd og førfaglige ord og udtryk.	Eleven har viden om fagord og førfaglige ord i tekster.
3.						
Efter 7. klassetrin	Eleven kan skrive i forhold til genre og fag.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan skrive låne- og fremmedord.	Eleven har viden om låne- og fremmedord.	Eleven kan skrive tekster med et fagspecifikt ordforråd.	Eleven har viden om ordforrådets betydning for tekstproduktion.
		2.	Eleven kan stave efter gældende retstavningsprincipper i dansk.	Eleven har viden om dansk retstavning.	Eleven kan skrive tekster med fagspecifikt ordforråd og grammatisk bevidsthed.	Eleven har viden om ordforråd, ordklasser, bøjning og syntaks i forhold til tekstproduktion.
Efter 9. klassetrin	Eleven kan skrive reflekteret i forhold til genre og fag.		Stavning		Tekstproduktion	
		1.	Eleven kan korrigere stavefejl i egne tekster.	Eleven har viden om staveregler i dansk.	Eleven kan skrive med et nuanceret ordforråd i en grammatisk korrekt form.	Eleven har viden om nuanceret ordforråd, ordklasser, bøjning og syntaks.
2.	Eleven kan korrigere stavefejl i andres tekster.	Eleven har viden om korrektur og sprogrigtighed.				

■ Bindende rammer i Fælles Mål   ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Kommunikationsforhold		Strategier	
Eleven kan skrive med fokus på afsender, modtager og formål.	Eleven har viden om forholdet mellem afsender, modtager og tekst.	Eleven kan fastholde egne tanker ved hjælp af skrivning.	Eleven har viden om genretræk.
Eleven kan udtrykke et meningsindhold i en tekst.	Eleven har viden om kohærens.	Eleven kan undersøge egne tanker gennem skrivning.	Eleven har viden om sprogets funktion.
Eleven kan organisere sin tekst i forhold til kontekst.	Eleven har viden om forholdet mellem tekstkomposition og kontekst.		
Kommunikation		Strategier	
Eleven kan målrette sin skrivning efter modtager.	Eleven har viden om forholdet mellem modtager og tekst.	Eleven kan skrive efter modeltekster.	Eleven har viden om genretræk.
Eleven kan skrive berettende og instruerende tekster.	Eleven har viden om fiktive og faktatekster.	Eleven kan disponere sin skriveproces.	Eleven har viden om faser i skriveprocessen.
Eleven kan målrette sin skrivning i forhold til genre.	Eleven har viden om genrer.		
Kommunikationsforhold		Strategier	
Eleven kan skrive forklarende, instruerende og argumenterende tekster.	Eleven har viden om faglige genrer.	Eleven kan vælge skrivestrategier i forhold til genre og fag.	Eleven har viden om skrivestrategier.
Kommunikationsforhold		Strategier	
Eleven kan skrive perspektiverende i forhold til kontekst.	Eleven har viden om konteksts betydning for skrivning.	Eleven kan målrette sin skrivning efter fag og genre.	Eleven har viden om skrivestrategier i forhold til fag og genre.
Eleven kan skrive vurderende i forhold til genre, modtager og kontekst.	Eleven har viden om vurderende teksters karakteristika.	Eleven kan vurdere brug af skrivestrategier og respons.	Eleven har viden om betydning af skrivestrategier og respons.

Lytning

Klassetrin	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Efter 2. klassetrin	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til enkelt talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte til korte beskeder og handle efter dem.	Eleven har viden om det ordforråd, der knytter sig til skolens kontekst.	Eleven kan forstå indholdet af talt dansk i forskellige sammenhænge.	Eleven har viden om forholdet mellem talt dansk og en kontekst.
		2.	Eleven kan lytte til beskeder og gengive dem.	Eleven har viden om det faglige ordforråd, der knytter sig til skolens indhold og fag.		
		3.				
Efter 5. klassetrin	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til varieret talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte til højtlesning.	Eleven har viden om højtlesningens forskellige formål.	Eleven kan lytte til, se og forstå indholdet i lyd- og billedmedier.	Eleven har viden om mediers kommunikative funktion.
		2.	Eleven kan uddrage viden af faglige fremlæggelser.	Eleven har viden om uddragelse af viden ved mundtlige fremlæggelser.		
		3.				
Efter 7. klassetrin	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til nuanceret talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte og forholde sig til afsenderens følelser.	Eleven har viden om sprogets funktion i forhold til at udtrykke følelser, holdninger og værdier.	Eleven kan forstå en faglig kommunikation.	Eleven har viden om faglig kommunikation.
		2.	Eleven kan lytte og forstå samt reflektere over det sagte.	Eleven har viden om forholdet mellem refleksion og lytteforståelsen.		
Efter 9. klassetrin	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til komplekst talt dansk.		Lytning		Kommunikation	
		1.	Eleven kan lytte til og forstå talt dansk i komplekse situationer.	Eleven har viden om pragmatik.	Eleven kan anvende lytning som del af en kommunikation.	Eleven har viden om lytning som et element i kommunikation.
		2.				

■ Bindende rammer i Fælles Mål   ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Samtale		Strategier	
Eleven kan lytte til samtale i klasserummet.	Eleven har viden om tilegnelse af informationer ved at lytte.	Eleven kan anvende spørgsmål som led i en lyttestrategi.	Eleven har viden om elementer, der udtrykker stemning.
		Eleven kan aktivere sin forforståelse ved at lytte.	Eleven har viden om sammenhæng mellem forforståelse og ny viden.
Samtale		Strategier	
Eleven kan deltage i fælles diskussioner.	Eleven har viden om meningsudveksling i en diskussion.	Eleven kan forstå en stemning ved at lytte i en given situation.	Eleven har viden om elementer, der udtrykker stemning.
		Eleven kan aktivere sin forforståelse ved at lytte.	Eleven har viden om sammenhæng mellem forforståelse og ny viden.
Sprogforståelse		Strategier	
Eleven kan lytte til og forstå idiomatiske udtryk og ordsprog.	Eleven har viden om ord og udtryks denotative og konnotative træk.	Eleven kan lytte efter specifikke detaljer.	Eleven har viden om intensiv lytning som en lyttestrategi.
		Eleven kan lytte efter faglige begreber.	Eleverne har viden om forskel på faglige begreber og hverdagssprog.
Sprogforståelse		Strategier	
Eleven kan lytte til og forstå vendinger og ukendte sproglige udtryk.	Eleven har viden om sprog i forhold til ældre sprogbrug.	Eleven kan lytte på forskellige måder.	Eleven har viden om global, intensiv og fokuseret lytning.

Tale

Klassetrin	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål			
Efter 2. klassetrin	Eleven kan udtrykke sig i et enkelt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan fortælle om egne oplevelser.	Eleven har viden om talesprogets funktion.	Eleven kan stille og svare på spørgsmål.	Eleven har viden om sproglige forskelle på at stille spørgsmål og få svar.
		2.	Eleven kan fremlægge et skolefagligt emne ved hjælp af visuel støtte.	Eleven har viden om talesprogets funktion i en faglig sammenhæng.	Eleven kan anvende turtagningsprincipper.	Eleven har viden om turtagningsprincipper.
		3.				
Efter 5. klassetrin	Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan mundtligt referere indholdet af tekster.	Eleven har viden om referaters faglige formål.	Eleven kan udveksle meninger i en faglig sammenhæng.	Eleven har viden om kommunikations betydning i en faglig sammenhæng.
		2.	Eleven kan gengive en faglig instruktion.	Eleven har viden om instruktioners formål.	Eleven kan kommunikere og samarbejde om et fagligt indhold.	Eleven har viden om faglig kommunikation i et samarbejde.
		3.	Eleven kan formidle en faglig fremlæggelse.	Eleven har viden om formidling af et fagligt indhold.	Eleven kan kommunikere et budskab ved hjælp af it og medier.	Eleven har viden om it og mediers anvendelsesmuligheder.
Efter 7. klassetrin	Eleven kan udtrykke sig i et varieret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan anvende faglige begreber.	Eleven har viden om faglige begrebets betydning i en faglig sammenhæng.	Eleven kan argumentere for meninger og holdninger.	Eleven har viden om argumentationsteknikker.
		2.				
Efter 9. klassetrin	Eleven kan udtrykke sig i et nuanceret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.		Mundtlig fremstilling		Kommunikation	
		1.	Eleven kan udtrykke sig præcist og nuanceret i talt dansk.	Eleven har viden om talesprog.	Eleven kan få sit budskab tydeligt igennem i argumentation og debat.	Eleven har viden om argumentationsanalyse.
		2.			Eleven kan træffe sproglige valg i forskellige situationer.	Eleven har viden om stilistisk variation.

■ Bindende rammer i Fælles Mål   ■ Vejledende færdigheds- og vidensmål

Færdigheds- og vidensområder og -mål

Artikulation		Strategier	
Eleven kan læse enkle tekster højt med tydelig artikulation.	Eleven har viden om artikulation i højtlesning.	Eleven kan anvende basale strategier til at udtrykke sig på forskellige måder afhængig af samtalepartner og situation.	Eleven har viden om strategier til at tilpasse sit sprog afhængigt af situationen.
		Eleven kan anvende strategier til at udtrykke sig på forskellige måder afhængig af faget.	Eleven har viden om kommunikationsstrategier.
Artikulation		Strategier	
Eleven kan udtrykke sig klart og tydeligt i et samarbejde med andre elever.	Eleven har viden om artikulation i talt dansk.	Eleven kan anvende strategier til at udtrykke sig på forskellige måder afhængig af samtalepartner og situation.	Eleven har viden om strategier til at tilpasse sit sprog afhængigt af situationen.
Eleven kan udtrykke sig klart og tydeligt i en fremlæggelse.	Eleven har viden om præcis artikulation.	Eleven har strategier til at udtrykke sig fagligt afhængig af faget.	Eleven har viden om strategier til anvendelse af fagsprog.
Grammatik		Strategier	
Eleven kan udtrykke sig med grammatisk bevidsthed.	Eleven har viden om ordklasser og deres bøjning, regelmæssigheder, uregelmæssigheder og syntaks.	Eleven kan målrette formidling af et fagligt indhold efter modtageren.	Eleven har viden om strategier til formidling af et fagligt indhold.
Grammatik		Strategier	
Eleven kan udtrykke sig nuanceret og grammatisk korrekt.	Eleven har viden om forskellen på tale- og skriftsprog.	Eleven kan vælge kommunikationsstrategi i en given kontekst.	Eleven har viden om kommunikationsstrategier, reduktions- og risikostrategier.

Læseplan

Indhold

---

1 Om læseplanens funktion	29
2 Læseplanens opbygning	30
3 Fagets formål og identitet	31
3.1 Organisering af undervisningen i dansk som andetsprog supplerende	32
4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål	33
5 Udviklingen i indholdet i undervisningen	37
5.1 1. trinforløb for 1.-2. klassesetrin	37
5.2 2. trinforløb for 3.-5. klassesetrin	40
5.3 3. trinforløb for 6.-7. klassesetrin	42
5.4 4. trinforløb for 8.-9. klassesetrin	44
6 Tværgående emner og problemstillinger	47
7 Tværgående temaer	48
7.1 It og medier	48
7.2 Innovation og entreprenørskab	48

---

1 Om læseplanens funktion

Læseplanen beskriver grundlaget for undervisningen i faget. Læseplanen fortolker forholdet mellem skolens formål, lovens centrale bestemmelser om undervisningens tilrettelæggelse og de fagspecifikke bestemmelser i Fælles Mål.

Fagformålet beskriver, hvordan faget bidrager til at opfylde folkeskolens formål, og angiver den overordnede retning for tilrettelæggelsen af undervisningen i faget. Fagformålet og de underliggende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne er således den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelsen af undervisningen, herunder overvejelser vedrørende valg af undervisningens indhold. Læseplanen udfolder de bindende kompetencemål samt færdigheds- og vidensområderne i Fælles Mål, hvor det faglige indhold konkretiseres.

Læseplanen uddyber kompetencemålene og beskriver det indhold og den progression, der skal knytte sig til kompetencemålene, med henblik på at give en ramme for lærernes valg af indhold. Læseplanen beskriver de bindende færdigheds- og vidensområder, der ligger under fagets kompetencemål på de enkelte trinforløb. Færdigheds- og vidensområderne angiver i overskriftsform afgørende faglige elementer i arbejdet hen imod at indfri kompetencemålene som udgangspunkt for bestræbelsen på at opfylde fagformålet og skal danne udgangspunkt for tilrettelæggelsen af undervisningen.

Det særlige forhold i faget dansk som andetsprog supplerende er, at læreren i sin tilrettelæggelse af undervisningen skal tage udgangspunkt i det fag, som den supplerende undervisning gives i. Eleverne skal i den supplerende undervisning tilegne sig sproglige kompetencer, der sikrer deltagelse i fagundervisningen. Det betyder, at ud over at arbejde med de sproglige kompetencer, som er beskrevet i kompetencemålene for faget, hentes indholdet for undervisningen også i den almindelige fagrække.

2 Læseplanens opbygning

Med udgangspunkt i folkeskolens formål, fagets formål og kompetenceområder, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder beskriver læseplanen for faget dansk som andetsprog supplerende grundlaget for undervisningen i dansk som andetsprog supplerende.

Læseplanen er bygget således op, at der først i **kapitel 3** med afsæt i folkeskolens og fagets formål redegøres for fagets identitet og formål. Her præsenteres de grundlæggende idéer med faget med udgangspunkt i kompetenceområder og kompetencemål for faget. **Kapitel 4** beskriver fagets enkelte kompetencemål og kompetenceområder og deres indbyrdes sammenhænge ud fra en helhedsforståelse af faget. Her beskrives, hvordan de enkelte områder tænkes at spille sammen i tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk som andetsprog supplerende, og hvordan færdigheds- og vidensmålene kan bidrage til kompetencemålene. **Kapitel 5** beskriver udviklingen i indholdet i undervisningen frem mod kompetencemålene på de enkelte trin, hvorefter **kapitel 6** redegør for, hvordan faget dansk som andetsprog supplerende kan indgå i tværgående emner og problemstillinger. **Kapitel 7** indeholder korte beskrivelser af de overordnede rammer for arbejdet med de tværgående temaer i faget: sproglig udvikling, it og medier samt innovation og entreprenørskab.

3 Fagets formål og identitet

Fagets formål

Tosprogede elever skal i dansk som andetsprog udvikle sproglige kompetencer med udgangspunkt i deres samlede sproglige forudsætninger, sådan at eleverne kan forstå og anvende talt og skrevet dansk. Undervisningen skal knyttes tæt til skolens øvrige fag.

Stk. 2. Faget dansk som andetsprog skal gøre eleverne bevidste om sprog og sprogtilegnelse med henblik på en aktiv og ligeværdig deltagelse i skole og samfund samt forberede til videre uddannelse.

Stk. 3. Faget dansk som andetsprog skal styrke elevernes følelse af selvværd og fremme deres oplevelse af sprog som kilde til udvikling af personlig identitet.

Faget dansk som andetsprog supplerende er et sprogfag, og i læseplanen er der en tydelig fokusering på sproglig udvikling i fagene, hvilket kommer til udtryk i fagets fire kompetenceområder: læsning, skrivning, lytning og tale. Tosprogede elever skal i dansk som andetsprog supplerende udvikle sproglige kompetencer med udgangspunkt i deres samlede sproglige forudsætninger, både deres dansksproglige kompetencer, men også deres erfaringer med deres modersmål og evt. andre sprog, så eleverne kan forstå og anvende talt og skrevet dansk. Gennem sproget skabes deltagelsesmuligheder i skole og samfund, men sproget er også en kilde til personlig udvikling og identitet. Undervisningen skal tage udgangspunkt i den årsplan, der foreligger for den almindelige fagundervisning.

Faget dansk som andetsprog supplerende er tilsigtet elever, der ved optagelsen har sproglige forudsætninger for at kunne deltage i klassens undervisning, men som alligevel har behov for undervisning i dansk som andetsprog.

Man skelner mellem modersmål, fremmedsprog og andetsprog. *Modersmålet* er det sprog, der læres i hjemmet fra fødslen. Det har stor identitets- og følelsesmæssig betydning, og det er det sproglige fundament. Herfra overføres sproglige erfaringer til andre sprog, som læres senere i livet. *Fremmedsprog* læres som regel gennem skolens undervisning. Det er hverken hjemmets sprog eller flertallets sprog i det omgivende samfund. *Andetsproget* derimod tilegnes oftest både gennem undervisning og i dagligdagen, da det er samfundets og flertallets sprog i det land, man bor i.

Elever, der har et andet modersmål end dansk, lærer dansk som deres andetsprog. Betegnelsen dansk som andetsprog indikerer, at eleverne ikke har dansk som modersmål, men betegnelsen beskriver ikke elevernes sprogfærdighedsniveau og kan dække små såvel som store elever og nybegyndere såvel som avancerede sprogbrugere.

Dansk som andetsprog betegner således elevernes forhold til dansk og dermed et centralt element i deres læringssituation i skolen. Derudover henviser dansk som andetsprog også til et undervisningsområde. Det omfatter både basisundervisning for elever, der skal i gang med at lære sproget, supplerende undervisning for elever, der er optaget i almindelige klasser og har behov for at videreudvikle deres sprogfærdigheder, og endelig dansk som

andetsprog som en dimension i undervisningen som led i fagets daglige differentiering, jf. vejledningen til det tværgående emne sproglig udvikling.

Alle tre tilgange til undervisningen i dansk som andetsprog har til hensigt at udvikle elevernes sprog, så det udvikler sig fra at være elementært til at være stadig mere nuanceret, altså en bevægelse fra at have et hverdagsprog til at kunne mestre et fagsprog.

Undervisningen i dansk som andetsprog supplerende er tæt knyttet til folkeskolens formål, idet den sigter mod, at eleverne udvikler en dansksproglig kompetence, der sætter dem i stand til at klare sig i forskellige kommunikationssituationer med forskellige formål og samtalepartnere og i forskellige kontekster, både sociale og faglige. I den forbindelse er det særlig vigtigt, at undervisningen i dansk som andetsprog supplerende sætter eleverne i stand til at indgå i og drage nytte af skolens almindelige fagundervisning og øvrige virksomhed gennem ordforrådsarbejde og begrebsforståelse samt teksters formål og struktur. Det er desuden afgørende, at eleverne tilegner sig læringsstrategier, der giver dem adgang til fagenes sprog. Eleverne skal have mulighed for at fordybe sig i fagene, så de tilegner sig kundskaber og færdigheder, der sætter dem i stand til at kunne deltage ligeværdigt og ansvarligt i demokratiske fællesskaber i skole og samfund samt forbereder dem til videre uddannelse. I relation til folkeskolens formål skal undervisningen i dansk som andetsprog supplerende styrke den enkelte elevs selvværd og tillid til egne muligheder samt fremme den enkelte elevs alsidige udvikling, herunder også udvikling af sproglig selvtilid og tryghed.

3.1 Organisering af undervisningen i dansk som andetsprog supplerende

Reglerne for organiseringen af undervisningen i faget findes i bekendtgørelsen om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog (BEK nr 1053 af 29/06/2016) og foreskriver, at den supplerende undervisning i dansk som andetsprog kan tilrettelægges som følger:

- Som undervisning integreret i fagene, hvor der er et tæt samarbejde mellem faglærer og dansk som andetsprogs-lærer. Her vil der typisk være to lærere i klassen.
- I grupper som holddannelse eller som enkeltmandsundervisning.
- Den supplerende undervisning i dansk som andetsprog kan lægges i den understøttende undervisning eller uden for skoletid.

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i kompetenceområderne og under hensyntagen til de tværgående temaer.

4 Fagets kompetenceområder og kompetencemål

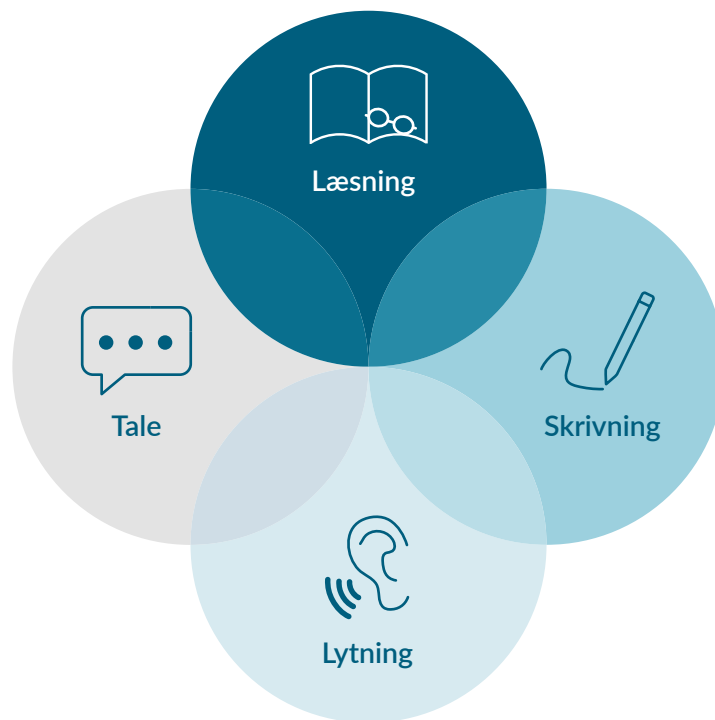
I dette kapitel beskriver undervisningens progression i fagets trinforløb og danner grundlag for en helhedsorienteret undervisning.

Faget dansk som andetsprog supplerende skal danne og uddanne eleverne til at få sproglige kompetencer i dansk, som gør det muligt for eleverne at tilegne sig viden og kompetencer i alle folkeskolens fag, så fagene gør eleverne i stand til at gennemføre en uddannelse ud over folkeskolen. Det betyder, at dansk som andetsprog er det sprog, eleverne skal bruge til at lære igennem. Faget er struktureret i fire kompetenceområder: læsning, skrivning, lytning og tale, hvortil der er formuleret kompetencemål. Kompetenceområderne er tæt forbundne og skal ses i sammenhæng, så eleverne oplever undervisningen som helhedsorienteret.

Indholdet i undervisningen i dansk som andetsprog supplerende må vælges og tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at fordybe sig i såvel sproglige som faglige problemstillinger. Eleverne skal gennem fagets erkendelses- og arbejdsformer tilegne sig færdigheder og kundskaber i faget og på tværs af fag, men skal også have mulighed for alsidig selvstændig personlighedsudvikling. Gennem udvikling af elevernes sproglige kompetencer rustes de til at deltage i skolens mange kontekster og til at deltage i samfundsliv og demokratiske processer. De fire kompetenceområder er således både et mål i sig selv og et middel til forståelse af og deltagelse i skolens fag på alle klassetrin.

Figur 1: Oversigt over de fire kompetenceområder

De fire hovedområder dækker over de kommunikative færdigheder læsning, skrivning, lytning og tale. Inden for alle fire områder drejer det sig om kommunikation på forskellige måder og i forskellige sammenhænge. Ordforrådstilegnelse og begrebsudvikling, strategiudvikling samt teksters formål og struktur er knyttet dels til hverdags sproget og sociale kontekster, dels til skolens forskellige fag og er integreret i alle fire områder. Det samme gælder metabevindstthed, hvor eleverne må have en bevidstthed om, hvordan egne tankeprocesser fungerer, og hvordan de bedst tilegner sig sprog. Metakognitiv viden anvendes fx til at vælge strategi, når de skal lære et nyt sprog eller nyt stof.

Kompetencemålene er sammen med fagformålet (jf. kapitel 3) den overordnede ramme for lærerens overvejelser om tilrettelæggelse af undervisningen.

Kompetence- område	Beskrivelse af kompetenceområde	Kompetencemål
Læsning	Kompetenceområdet læsning handler om, at eleverne opnår funktionel læsekompetence, som rækker ind i alle skolens fag og ud i samfundet. Eleverne skal læse tekster i forskellige genrer som et middel til oplevelser og videnstilegnelse. Eleverne skal gennem læsning udvikle både afkodnings- og læseforståelsesstrategier og strategier til udvikling af ordforråd. Eleverne skal udvikle sig til strategiske, aktive og metabevindte læsere. Samtidig er læsning et middel til personlig udvikling og dannelse. Funktionel læsekompetence er derfor helt afgørende for, at eleverne kan nå deres mål, udvikle deres viden og potentiale og deltage aktivt i samfundslivet.	<p>Kompetencemål efter 2. klasse Eleven kan læse og forstå enkle tekster.</p> <p>Kompetencemål efter 5. klasse Eleven kan læse og forstå fiktive og ikke-fiktive tekster.</p> <p>Kompetencemål efter 7. klasse Eleven kan læse og forstå tekster i forhold til genre og fag.</p> <p>Kompetencemål efter 9. klasse Eleven kan læse, forstå og vurdere tekster i forhold til genre og fag.</p>
Skrivning	Kompetenceområdet skrivning drejer sig om skriftlig kommunikation i forskellige genrer i forskellige kontekster med brug af forskellige skrivestrategier. Skrivning er en vej til sproglig udvikling samt læring i faget og en måde til at udvikle og strukturere egne idéer, dvs. personlig udvikling.	<p>Kompetencemål efter 2. klasse Eleven kan skrive enkle ord og sætninger som middel til kommunikation.</p> <p>Kompetencemål efter 5. klasse Eleven kan skrive fiktive og ikke-fiktive tekster.</p> <p>Kompetencemål efter 7. klasse Eleven kan skrive i forhold til genre og fag.</p> <p>Kompetencemål efter 9. klasse Eleven kan skrive reflekteret i forhold til genre og fag.</p>
Lytning	Kompetenceområdet lytte drejer sig om at kunne forstå talt dansk. Det indebærer at lytte til og genkende sproglige størrelser som lyd, ord og begreber samt evne til at kunne handle på baggrund af det sagte. Lytning fokuserer på sammenhængen mellem at tale og at lytte, og eleverne skal ligeledes være i stand til at gøre sig selv forståelige på målsproget dansk, fx i en samtale i klassen eller i et gruppearbejde.	<p>Kompetencemål efter 2. klasse Eleven kan lytte aktivt med forståelse til talt dansk.</p> <p>Kompetencemål efter 5. klasse Eleven kan lytte aktivt med forståelse til varieret talt dansk.</p> <p>Kompetencemål efter 7. klasse Eleven kan lytte aktivt med forståelse til nuanceret talt dansk.</p> <p>Kompetencemål efter 9. klasse Eleven kan lytte aktivt med forståelse til komplekst talt dansk.</p>

Kompetence- område	Beskrivelse af kompetenceområde	Kompetencemål
Tale	Kompetenceområdet tale drejer sig om mundtlig kommunikation. Eleverne skal kunne gøre sig forståelige i forskellige mundtlige genrer i forskellige kontekster. Eleverne skal kunne målrette sprogbrug efter kommunikationssituationen.	<p>Kompetencemål efter 2. klasse Eleven kan udtrykke sig i et enkelt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.</p> <p>Kompetencemål efter 5. klasse Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.</p> <p>Kompetencemål efter 7. klasse Eleven kan udtrykke sig i et varieret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.</p> <p>Kompetencemål efter 9. klasse Eleven kan udtrykke sig i et nuanceret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.</p>

5 Udviklingen i indholdet i undervisningen

I dette kapitel uddybes kompetencemålene, og det indhold og den progression, der leder frem mod kompetencemålene, beskrives med henblik på at give en ramme for valg af indhold i undervisningen.

Færdigheds- og vidensområderne udfolder kompetencemålene og bidrager til udviklingen af de sproglige kompetencer. Afsnittene er bygget op omkring kompetenceområderne, og indhold og progression beskrives inden for de fire kompetenceområder på de enkelte trin. Her beskrives, hvordan færdigheds- og vidensområderne kan bidrage til at opfylde kompetencemålene. Det er dog vigtigt, at progressionen i undervisningen overvejes og tilrettelægges med udgangspunkt i den enkelte elev.

I den supplerende undervisning er det centralt, at eleverne opnår kommunikative kompetencer og sproglige strategier til at kommunikere mundtligt og skriftligt på dansk, så de kan tilegne sig både sproglig og faglig viden. Skriftsprogstilegnelse med fokus på både afkodning og forståelse samt læsning og skrivning skal i den konkrete undervisning tænkes sammen, da færdighederne styrker hinanden. Der er også fokus på, at eleverne skal indføres i skriften som meningsbærende kommunikationsmiddel. Sluttelig er det centralt, at eleverne kan lytte aktivt og indgå i forskellige kommunikative sammenhænge. Eleverne skal motiveres til at læse, lytte, tale og skrive, udvikle ordforråd og begrebsforståelse og udvikle gode læringsstrategier og bevidsthed om egen sprogstilegnelse.

Eleverne skal møde et bredt udvalg af tekster, der repræsenterer skolens fag. Tekster forstås bredt som værende både mundtlige og skriftlige tekster, billeder, video og film og multimodale tekster, herunder tekster, hvor flere forskellige modaliteter er i spil, fx tekst, lyd og billeder. Der skal læses både fiktion og fakta, som giver mulighed for oplevelse og kritisk refleksion. Eleverne skal gennem de produktive færdigheder, tale og skrive, kunne sætte ord på egne tanker og holdninger tilpasset kontekst, formål og modtager. Her er det vigtigt, at elevernes intersprog anerkendes som den proces, tosprogede elever sprogligt gennemgår på deres vej mod målsproget dansk. Intersprog defineres her som de midlertidige grammatiske systemer, som indlæreren danner undervejs i sprogstilegnelsen, altså det sprog, eleverne bruger her og nu, når de er i gang med at udvikle et nyt sprog.

I det følgende beskrives udviklingen af undervisningen inden for de enkelte trinforløb i relation til de fire kompetenceområder og kompetencemålene. Her beskrives, hvordan færdigheds- og vidensområderne kan bidrage til at opfylde kompetenceområder og -mål.

5.1 1. trinforløb for 1.-2. klassetrin

I det første trinforløb står den tidlige skriftsprogstilegnelse med fokus på både afkodning og forståelse meget centralt. Læsning og skrivning skal i den konkrete undervisning tænkes sammen, da begge færdigheder styrker hinanden. Eleverne skal indgå aktivt i forskellige kommunikative sammenhænge, der tager deres udgangspunkt i skolens hverdag.

Læsning

Kompetencemål for læsning:

Eleven kan læse og forstå enkle tekster.

I forløbet kan der fokuseres på, at eleverne tilegner sig de grundlæggende bogstav-lyd-forbindelser, så de kommer godt i gang med afkodningen. Der arbejdes med de enkelte bogstavets lyde med særligt fokus på forlyd med udgangspunkt i lydrette ord og de 120 hyppigste ord. I forløbet kan det give mening at arbejde med syntesedannelse og morfemer nu også med udgangspunkt i ikke-lydrette hverdagsord.

Samtidig er det vigtigt, at sprogforståelsen er en integreret del af undervisningen i læsning, idet det ofte vil være her, tosprogede elever pga. manglende ordforråd møder de største udfordringer. Det er derfor vigtigt, at der arbejdes aktivt med ordene i læseteksterne. Først i forløbet kan fokus særligt være på ordenes betydning. Senere skal eleverne også arbejde med ordenes form, bøjning og ordklasse. Som en del af sprogforståelsen skal eleverne også arbejde med sætningsstrukturer.

Læsning handler også om tekstforståelse, og der må i undervisningen arbejdes med elevernes forståelse af det læste. Her skal eleverne vænnes til at tænke over det, de læser, og til at være opmærksomme på, om de forstår det læste. Der kan sættes særligt fokus på forforståelse og på at forstå hovedindholdet af det læste, og eleverne kan arbejde med at formidle det læste i en anden form.

I den første læseundervisning er det vigtigt, at eleverne tilegner sig gode og sikre læsestrategier, både afkodningsstrategier, fx skelnen mellem forlyd, indlyd og udlyd og stavelsesdeling, og forståelsesstrategier, fx forståelse og spørgsmål til teksten. Læsestrategierne skal sikre, at eleverne udvikler sig til aktive og metabevindte læsere.

Skrivning

Kompetencemål for skrivning:

Eleven kan skrive enkle ord og sætninger som middel til kommunikation.

Skrivning er tæt knyttet til læseudviklingen, og således går læsning og skrivning hånd i hånd og må i den konkrete undervisning tænkes sammen. Skrivning er en måde, hvorpå eleverne kan tilegne sig faglig viden ved gennem skrivning at undersøge og fastholde egne tanker om fx en faglig problemstilling. Skrivning handler om kommunikation og formidling af et budskab med fokus på afsender, modtager og formål med kommunikationen. Når eleverne skal producere tekster, kan det handle om, at eleverne undersøger og afprøver deres eget skriftsprog i form af først enkelte bogstaver, der repræsenterer lyde eller ord, senere enkeltord og siden forskellige sætningstyper og sætningskoblinger, fx bindeord. Eleverne kan også arbejde mere fokuseret med at producere en tekst, der er organiseret med en overskrift, begyndelse, midte og afslutning.

Som en del af skriveprocessen indgår arbejdet med elevernes staveudvikling. Fokus i arbejdet med elevernes stavning er, at eleverne tilegner sig bogstav-lyd-forbindelser, de 120 hyppigste ord og andre hverdagsord. Der arbejdes også med hyppige ikke-lydrette ord, der følger andre lydfølgerregler, så de kommer godt i gang med at stave og bruge skriftsproget aktivt. Staveudviklingen er tæt koblet med arbejdet med begynderlæsning.

Eleverne skal i undervisningen introduceres for basale skrivestrategier med henblik på at gøre dem bevidste om, hvordan man kan bruge skrivningen til forskellige formål. Disse formål kan være at fastholde tanker, huske, hvad de har læst, få nye idéer eller formidle viden. Arbejdet med skrivestrategier kan kobles til fx opdagende skrivning, hvor man bl.a. træner stavestrategier og færdighed i at opbygge et sammenhængende narrativt forløb vha. sætninger og tekster. Senere kan eleverne fokusere på andre genrer og flere dele af skriveprocessen.

Lytning

Kompetencemål for lytning:

Eleven kan lytte aktivt med forståelse til talt dansk udtrykt i enkle former.

Eleven skal gennem lytning blive i stand til at tilegne sig viden og sprog. Lytning er vejen til faglig læring i alle skolens fag og en central uddannelseskompetence. Dertil er evnen til lytning en forudsætning for at kunne deltage i demokratiske fællesskaber.

Lytning er en kognitiv og dermed usynlig proces, fx når der lyttes til en fremlæggelse mhp. at tilegne sig viden, men det er også en social proces, der foregår mellem kommunikationspartnerne og dermed indbefatter både sociale og sproglige processer og handlinger. Her handler det om at have en lyttende holdning, fx at være opmærksom og give respons. Lytning er meget tæt knyttet til kompetenceområdet tale.

Fokus vil være på at udbygge elevernes lyttekompetence, så de får forståelse af sammenhængen mellem lærerens kollektive beskeder og deraf følgende handlinger, hvor det bliver afgørende, at eleverne har lyttet til og forstået beskeden. Undervisningen fokuserer også på elevernes tilegnelse af et ordforråd knyttet til de enkelte fag, herunder også førfaglige begreber såsom firkant, lineal, lup og rovdyr, hvilket betyder, at arbejdet med relevant ordforråd inden for det specifikke domæne bliver afgørende. Det er også væsentligt, at eleverne kan forstå en kollektiv besked og gengive den til andre, der ikke har hørt beskeden.

I et kommunikationsperspektiv arbejdes der med elevernes forståelse af, at talt dansk har et indhold og et budskab, og det foregår i en specifik kontekst. Eleverne skal lære at lytte efter indholdet for at forstå det. Udgangspunktet for elevernes arbejde med kommunikation er naturligvis en sammenhæng mellem at lytte og at tale.

Der arbejdes derfor også med at lytte til dialog og samtale i klassen både fagligt og socialt. Fokus er på forståelsen af, hvad to eller flere personer siger, når de samtaler i klassen. Der arbejdes dels med at forstå det, der bliver sagt, dels med at uddrage informationer og viden af det sagte.

I gennem hele forløbet er det vigtigt at understrege betydningen af, at eleverne tilegner sig lyttestrategier. Eleverne gøres bevidste om, at man kan lytte efter en helhed og efter detaljer. Her drejer det sig også om, at eleverne har strategier til at stille spørgsmål, når eller hvis der er noget, de ikke forstår. Endvidere kan der arbejdes med, at eleverne lærer at aktivere deres forforståelse som en lyttestrategi i forbindelse med emner og samtaler, og eleverne opfordres til at forsøge ud fra sammenhængen at gætte betydningen af ukendte ord og vendinger.

Tale

Kompetencemål for tale:

Eleven kan udtrykke sig i et enkelt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.

Omdrejningspunktet i mundtlig fremstilling er, at eleverne bliver i stand til at fortælle og samtale om egne og fælles oplevelser. Eleverne må have et dækkende ordforråd, så oplevelsen kan forstås. Her kan eleverne fx fremlægge et lille fagligt oplæg for klassen, hvor der gøres brug af visuelle hjælpemidler.

Et vigtigt led i arbejdet med kommunikation er arbejdet med, hvordan eleverne sprogligt konstruerer spørgsmål og svar. Det er vigtigt at være særlig opmærksom på, hvordan ordstillingen er på dansk, når man stiller et spørgsmål, inversion, og når man giver et svar. Turtagning er også et væsentligt område at arbejde med, og eleverne skal her kende til turtagningsprincipper, altså hvordan de skal skiftes til at tage ordet i en samtale, og hvilke sproglige og kropslige signaler de skal være opmærksomme på, så de ved, hvornår de skal

tale, og hvornår de skal lytte. Under tale hører også sprogets artikulation, intonation og prosodi gennem leg med sproget, fx rim og remser, talemåder og faste vendinger, så eleverne bliver fortrolige med dansk artikulation.

Igennem hele forløbet er det vigtigt at understrege betydningen af, at eleverne gør brug af strategier, der understøtter dem i at kommunikere mundtligt, så de bliver i stand til at udtrykke sig på forskellige måder afhængigt af samtalepartner og situation, herunder også i faglige sammenhænge. Under kommunikationsstrategier hører også brug af kodeskift og modersmål i tilegnelsen af målsproget dansk. Kodeskift vil sige, at eleverne skifter mellem forskellige sprog, ofte på enkeltordsniveau. Her drejer det sig om, at eleverne lærer at anvende forskellige risikostrategier i stedet for reduktionsstrategier. Risikostrategier er strategier, hvor eleverne udnytter deres allerede eksisterende ressourcer kreativt til at nå deres mål og få deres budskab igennem, fx brug af kropssprog, hvorimod reduktionsstrategier er strategier, hvor eleverne opgiver at få deres budskab igennem.

Eleverne kan også arbejde med at forholde sig metabevist til deres egne strategibrug og give udtryk for brugen af kommunikationsstrategier. Det er afgørende, at elevernes intersprog anerkendes som den proces, tosprogede elever sprogligt gennemgår på deres vej mod målsproget dansk. Intersprog defineres her som de midlertidige grammatiske systemer, som indlæreren danner undervejs i sprogtilegnelsen, altså det sprog, eleverne bruger her og nu, når de er i gang med at udvikle et nyt sprog.

5.2 2. trinforløb for 3.-5. klassetrin

I andet trinforløb skal elevernes læsning automatiseret og gøres flydende, samtidig med at eleverne lærer at læse i flere forskellige genrer, der gør dem i stand til at læse skolens fagtekster. Elevernes færdigheder i og viden om at læse og producere gode og sammenhængende fiktions- og faktatekster med brug af et ordforråd fra både hverdagsproget og fagsproget skal styrkes. Det samme gør sig gældende ift. elevernes mundtlige kommunikation, hvor de skal opnå kompetencer, så de kan lytte aktivt samt udtrykke sig på dansk i faglige sammenhænge mhp. at tilegne sig ny faglig viden.

Læsning

Kompetencemål for læsning:

Eleven kan læse og forstå fiktive og ikke-fiktive tekster.

I andet trinforløb fokuseres der på, at elevernes afkodning bliver automatiseret, så de kan læse sikkert og med passende hastighed. Der er vigtigt, at læsehastigheden er passende, da det har indflydelse på sprogforståelsen.

Arbejdet med sprogforståelse skal også i andet trinforløb være en integreret del af undervisningen i læsning. Arbejdet med sprogforståelse har i andet trinforløb særligt fokus på det faglige ordforråd. Der skal arbejdes med, at eleverne gennem læsningen tilegner sig nye ord, herunder også fagord og faste vendinger, og vænner sig til selv at søge forklaring på betydningen af nye ord. I arbejdet med tekstforståelse udbygges elevernes metabevisthed ift. læsningen nu med særligt fokus på tekstens afsender, genre og struktur, herunder teksters grundlæggende komposition, fx indledning, midte og afslutning. Her kan fokus være på de overordnede genretræk, så eleverne kan genkende og kategorisere tekster i hovedgenrer. Dette kan udbygges til at omhandle mere sprogligt specifikke træk ved teksten.

Eleverne skal i andet trinforløb have automatiseret både afkodningsstrategierne og læseforståelsesstrategierne. I forhold til læseforståelsesstrategierne arbejdes der stadig med forforståelsen, og der kan være et fokus på at organisere tekstlæsningen og resumere tekstens hovedindhold samt perspektivere det læste til forskellige sammenhænge.

Skrivning

Kompetencemål for skrivning:

Eleven kan skrive fiktive og ikke-fiktive tekster.

Skrivning er en vigtig kommunikationsstrategi både ift. egen personlig udvikling og som en vej til læring. Her skal eleverne kende til teksters kommunikationsforhold og lære at målrette deres skrivning i forhold til mellemtrinnets typiske genrekrav, fx at skrive berettende og instruerende ift. en given modtager. Undervisningen tilrettelægges her i et tæt samspil med fagene.

I forhold til tekstproduktion handler det i dette forløb særligt om, at eleverne aktivt får brugt og derigennem konsolideret både ord fra hverdagen og det færfaglige og faglige ordforråd, der knytter sig til de fag og teksttyper, eleverne møder på mellemtrinnet. Dette meget eksplicite fokus på ordforrådet går igen i den faglige læsning, og således ses læsning og skrivning i et tæt samspil. Inden for stavning handler det om at videreudvikle og automatisere stavningen af lydrette og ikke-lydrette ord samt de lydfølgeregler, der handler om de mest gængse betingede udtaler.

Elevernes viden om genrer og tekster og deres brug af skrivestrategier skal også i dette forløb stilladseres og modelleres af læreren med brug af modeltekster, der konkret og tydeligt kan anskueliggøre, hvad der fagligt forventes af elevernes egne tekster fra makro- til mikroniveau. For at lære at disponere deres skriveproces kan eleverne før den egentlige tekstproduktion arbejde med førskrivningsaktiviteter, hvor deres viden om genrer og tekster sættes i spil. Der arbejdes også med flere faser i skrivearbejdet, fx redigering og respons.

Lytning

Kompetencemålet for lytning:

Eleven kan lytte aktivt med forståelse til varieret talt dansk.

Eleven skal gennem lytning i forskellige sammenhænge tilegne sig viden og sprog og blive i stand til at deltage i skolens fag. Der arbejdes både med at lytte og forstå elevernes og lærerens højtlesning, samtidig med at der er fokus på forskellige genrer, fx forståelsen af den mundtlige og faglige instruktion. Det er væsentligt, at eleverne opnår en forståelse for de fagbegreber, der anvendes, og for den progression, der er i de forskellige faglige genrer i skolen, herunder også lyd- og billedmedier. Det er oplagt at have fokus på, at eleverne kan lytte til andre elevers mundtlige fremlæggelser og uddrage viden heraf og selv give deres mening til kende.

Det er væsentligt, at der under vekslende arbejdsformer arbejdes med at udvide elevernes ordforråd, så de vænner sig til at samtale og lytte i par, i grupper og i klassen for på den måde at blive i stand til at deltage i fælles diskussioner, både fagligt og socialt. Udgangspunktet for elevernes arbejde med kommunikation er naturligvis en sammenhæng mellem at lytte og at tale.

I gennem hele forløbet er det vigtigt at understrege betydningen af, at eleverne tilegner sig lyttestrategier. Eleverne gøres bevidste om, at de kan lytte efter medbetydninger i det talte og opnå en dybere forståelse af det sagte. Det drejer sig fx om, at eleverne har strategier til at forstå, at talerens stemmeleje udtrykker følelser og stemninger. Eleverne arbejder løbende på at anvende forståelsesstrategier som led i en tilegnelse af faglig viden.

Tale

Kompetencemål for tale:

Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.

Kompetencemålet er tæt knyttet til kompetencemålet for lytning. I den mundtlige fremstilling arbejdes der med elevernes indholdsforståelse af tekster og deres kompetence til at kunne referere mundtligt, hvad de har læst og forstået. Der arbejdes ligeledes med forståelse af forskellige faglige genrer, fx faglige instruktioner, og elevernes kompetence til at kunne gengive det hørte. Der er fokus på at referere og gengive, fordi det vil afspejle elevernes forståelse af, hvad de har læst og hørt, og der arbejdes med, at eleverne selv kan indsamle viden og formidle en faglig fremlæggelse.

Der arbejdes endvidere med elevernes evne til at kunne samtale og udveksle meninger, samarbejde og kommunikere omkring et fagligt indhold. Der skal være fokus på, at eleverne kan forstå det faglige indhold i en sådan grad, at de selv kan have en holdning til indholdet, og at de er i stand til at tale med andre både om det faglige område og om forskellige holdninger til området. Ligeledes kan der arbejdes på, at eleverne kan kommunikere et fagligt budskab evt. ved hjælp af it og medier, så it-baserede præsentationsprogrammer bliver hjælpemidler, der kan støtte elevernes faglige fremlæggelser.

Der arbejdes med elevernes artikulation, så de kan udtrykke sig klart og tydeligt både i en dialog og i et samarbejde med flere elever. Endvidere er der fokus på, at eleverne udtrykker sig klart og tydeligt, når de fremlægger for klassen. Det er vigtigt, at eleverne udtrykker sig tydeligt både i deres hverdagsprog, og når de anvender faglige begreber. Det er ligeledes væsentligt, at eleverne selv har forståelse for vigtigheden af tydelig udtale, når de skal kommunikere om et fagligt budskab.

Eleverne må tilegne sig relevante strategier, der styrker deres metabevisthed om kommunikation. Der arbejdes med bevidsthed omkring det faktum, at man udtrykker sig forskelligt, alt efter hvem man taler med, og hvordan situationen er. Eleverne skal tilegne sig strategier, der gør dem i stand til at tilpasse deres talesprog efter samtalepartner og situation. Sidst i forløbet kan der være et særligt fokus på fag og fagsprog. Eleverne skal tilegne sig strategier, der gør dem i stand til at udvide og anvende deres faglige ordforråd inden for de forskellige fag.

I de forskellige kommunikationssituationer er det vigtigt, at elevernes intersprog anerkendes som den proces, tosprogede elever sprogligt gennemgår på deres vej mod målsproget dansk. Intersprog defineres her som de midlertidige grammatiske systemer, som indlæreren danner undervejs i sprogtilægnelsen, altså det sprog, eleverne bruger her og nu, når de er i gang med at udvikle et nyt sprog.

5.3 3. trinforløb for 6.-7. klassetrin

I tredje trinforløb skal eleverne opnå kompetencer, så de får udbygget og cementeret den faglige læsning, så de bliver i stand til at læse og skrive i de forskellige genrer i skolens fag. Eleverne skal arbejde med at lytte til og deltage mundtligt i faglig kommunikation i forskellige former og med brug af fagsprog i de rette faglige sammenhænge.

Læsning

Kompetencemål for læsning:

Eleven kan læse og forstå tekster i forhold til genre og fag.

I læsningen er der fortsat fokus på en flydende og automatiseret **afkodning** i et passende tempo. Der fokuseres også på, at eleverne fortsat kan have brug for at lydere sig ind i nye og ukendte ord, og derfor arbejdes der fortsat med afkodningsstrategier. Oftest vil det dog være ifm. **sprogforståelsen**, at de tosprogede elever har brug for en særlig indsats, og det

er vigtigt, at elevernes arbejde med sprogforståelse også i tredje trinforløb er en integreret del af undervisningen i læsning. Arbejdet med sprogforståelsen har særligt fokus på de sproglige begreber og udtryksformer, der er knyttet til fagtekster. Der skal fokuseres på, hvordan eleverne tilegner sig et nuanceret fagligt ordforråd, og hvordan de kan søge forklaring på ordene i både bredden og dybden. Ordforrådets bredde bygger på, at eleverne kvantitativt set kender betydningen af mange ord, hvorimod ordforrådets dybde handler om, at eleverne kvalitativt set har et indgående kendskab til det enkelte ord.

I arbejdet med elevernes **tekstforståelse** videreudvikles deres metabevindstthed ift. læsningen nu med særligt fokus på tekstens sammenhæng ift. både form og indhold og på mikro- såvel som makroniveau. Eleverne arbejder med at diskutere teksters indhold og forholde sig kritisk til det læste, og i tredje trinforløb arbejder de videre med at videreudvikle læseforståelses**strategierne**, så de bliver et konkret arbejdsredskab til læsning i alle skolens fag og genrer.

Skrivning

Kompetencemål for skrivning:

Eleven kan skrive i forhold til genre og fag.

Skrivning er en vigtig **kommunikations**strategi både ift. personlig udvikling og som en vej til læring. Undervisningen i **tekstproduktion** skal have et særligt fokus på, at eleverne kan anvende faglige registre til at skrive sammenhængende tekster i et flydende sprog i en form, der passer til situationen. Tekstproduktion hænger uløseligt sammen med ordforrådsarbejde, idet eleverne skal beherske et fagspecifikt ordforråd, herunder grammatisk bevidsthed, for at kunne kommunikere i forskellige genrer, fx forklarende, instruerende og argumenterende tekster, i forskellige fag. Tekstproduktion knyttes tæt sammen med arbejdet med skrive**strategier**, så eleverne i tredje trinforløb videreudvikler deres egne skrivestrategier, så de bliver konkrete arbejdsredskaber til skrivning i alle skolens fag og genrer. I tredje trinforløb arbejdes der også intensivt hen imod beherskelse af dansk **retstavning**.

Lytning

Kompetencemål for lytning:

Eleven kan lytte aktivt med forståelse til nuanceret talt dansk.

En veludviklet lyttekompetence er afgørende for elevernes deltagelsesmuligheder både socialt og fagligt. Lytning er **kommunikation** i både faglige og sociale sammenhænge.

Eleverne arbejder med at lytte, forstå og reflektere over talt sprog i form af samtale, foredrag og højtlesning såvel som i lyd- eller billedmedier. Der arbejdes med sprogets funktion ift. at udtrykke følelser, holdninger og værdier, og eleverne arbejder med at sætte sig i afsenderens sted ift. at forstå og reflektere over det sagte. Her drejer det sig om **sprogforståelse** både på et overordnet makroniveau og på mikroniveau. Eleverne skal således være i stand til fx at kunne lytte efter og forstå idiomatiske udtryk og ordsprog.

Der arbejdes bevidst med at lytte efter og forstå faglige informationer og detaljer, så eleverne tilegner sig **strategier**, der sætter dem i stand til at forstå ikke blot det faglige oplæg i sin helhed, men også i detaljer, og de bliver i stand til at lytte efter faglige begreber.

Tale

Kompetencemål for tale:

Eleven kan udtrykke sig i et varieret talesprog affaset efter situation, fag og samtalepartner.

I den **mundtlige fremstilling** arbejdes der i dette forløb i stigende grad med anvendelse af faglige begreber. I den mundtlige fremstilling er det væsentligt, at eleverne selv anvender de faglige begreber, som de har læst sig til eller hørt lærere og kammerater anvende, og at de kender de faglige begrebers betydning. Det er i den sammenhæng væsentligt, at eleverne er opmærksomme på forskellen mellem faglige begreber og hverdagsprog. Tale er **kommunikation**, og i dette forløb er der særlig opmærksomhed på, at eleverne kan kommunikere i faglige sammenhænge. Der trænes derfor i fx argumentationsteknikker, så eleverne ikke blot kan påpege faglige sammenhænge, men også på en saglig måde kan argumentere for faglige holdninger og meninger.

I det mundtlige arbejde fokuseres der nu i stigende grad på elevernes korrekte anvendelse af dansk **grammatik** og grammatisk bevidsthed. Der arbejdes mod en bevidst og korrekt anvendelse af regelmæssige såvel som uregelmæssige former af de forskellige ordklasser samt syntaks. I starten er fokus på grammatisk korrekthed i den almindelige samtale, siden fokuseres der også på, at der i den faglige samtale anvendes korrekt brug af grammatik. I arbejdet med tilegnelse af **strategier** må eleverne tilegne sig strategier, der sætter dem i stand til at målrette deres formidling af et fagligt indhold efter modtageren. Der arbejdes med forskellige måder at udtrykke sit budskab på, både sprogligt og med brug af kropssprog og stemmeføring. Der arbejdes fx med begrebet målgruppe: Hvem skal det faglige oplæg passe til, og hvordan kan man tale for at tilpasse sit budskab til sin målgruppe?

Det er vigtigt, at elevernes intersprog anerkendes som den proces, tosprogede elever sprogligt gennemgår på deres vej mod målsproget dansk. Intersprog defineres her som de midlertidige grammatiske systemer, som eleverne danner undervejs i sprogtilegnelsen, altså det sprog, eleverne bruger her og nu, når de er i gang med at udvikle et nyt sprog.

5.4 4. trinforløb for 8.-9. klassetrin

I fjerde trinforløb er det centralt, at eleverne får videreudviklet og nuanceret den faglige læsning, så de med brug af relevante strategier og metabevindstthed kan læse de forskellige genrer, som de møder i skolens fag. Eleverne arbejder med at beherske alle dele af deres skriveproces samt redigere og korrigere deres egne og andres tekster på både makro- og mikroniveau. Eleverne skal have kompetencer til at lytte aktivt med fuld forståelse af det sagte i forskellige faglige og komplekse former med det formål at tilegne sig viden. Eleverne arbejder med at tilegne sig et talt dansk, der er så tæt på målsproget som muligt, samtidig med at de skal mestre forskellige komplekse former for talt fagsprog, herunder fremstillingsformer såsom argumentation og diskussion mhp. at tilegne sig faglig viden.

Læsning

Kompetencemål for læsning:

Eleven kan læse, forstå og vurdere tekster i forhold til genre og fag.

Her arbejdes der stadig med **afkodning** for at sikre, at læsningen foregår flydende og med passende hastighed ift. formålet, så eleverne kan læse med god forståelse. Derudover arbejder eleverne med at vurdere, hvilke strategier der er mest hensigtsmæssige, når de støder på et ukendt ord, der ikke kan læses automatisk. Arbejdet med afkodning skal knyttes tæt til arbejdet med **sprogforståelse** og skal også i fjerde trinforløb være en integreret del af undervisningen i læsning. Arbejdet med sprogforståelse har som i tredje trinforløb fokus på fagteksters sproglige begreber og udtryksformer, men nu også ift. at kunne vurdere sproget i de fagtekster, eleverne arbejder med, så de er opmærksomme på teksters særlige sproglige udfordringer ift. læseforståelsen. I arbejdet med **tekstforståelse**

udvikles elevernes metabevindsthed nu med særligt fokus på at kunne vurdere en tekst og dens indhold ift. den sammenhæng, den indgår i, og sætte den ind i en ny sammenhæng.

Eleverne skal i fjerde trinforløb videreudvikle deres **strategier** til læsning af forskellige genrer i forskellige fag, især udvikling af læseforståelsesstrategierne, så de har en bred vifte af strategier ift. hukommelse, overvågning, elaborering og organisering af teksten til både før, under og efter læsningen. Eleverne skal desuden kunne vælge og vurdere den relevante strategi ift. formål, genre og sproglige strukturer.

Skrivning

Kompetencemål for skrivning:

Eleven kan skrive reflekteret i forhold til genre og fag.

Skrivning er et vigtigt redskab ift. at tilegne sig og formidle faglig viden, men også ift. personlig udvikling, når idéer skal udvikles og struktureres. Skrivning er **kommunikation**, og eleverne må derfor have viden om **kommunikationsforhold**. Eleverne arbejder med at skrive perspektiverende og vurderende ift. genre, modtager og kontekst.

I forhold til **tekstproduktion** arbejder eleverne videre med at skrive sammenhængende tekster i de forskellige faglige registre i et nuanceret ordforråd med grammatisk korrekthed. Her lægges vægten særligt på elevernes viden og færdigheder inden for ordforråd, ordklasser, bøjning, syntaks og stavning. Eleverne bruger også deres viden og færdigheder om sprog og **stavning** til at finde og korrigere fejl i egne og i andres tekster, og der arbejdes således med sprogrigtighed og korrektur.

Eleverne er nu blevet erfarne skrivere, og deres **skrivestrategier** skal i fjerde trinforløb videreudvikles og understøttes på det skrivetekniske plan i de forskellige faser af skriveprocessen, så deres skrivning målrettes efter fag og genre. Samtidig skal eleverne i løbet af fjerde trinforløb blive bevidste om og målrettede, ift. hvordan deres skrivestrategier kan synliggøre deres viden om sprog og fag.

Lytning

Kompetencemål for lytning:

Eleven kan lytte aktivt med forståelse til komplekst talt dansk.

I forløbet er det væsentligt, at eleverne udvikler viden om, at de ved hjælp af **lytning** kan tilegne sig sprog og viden. På dette trin er det ofte det usagte og det underliggende i et udsagn, som kan volde eleverne problemer. Det er væsentligt, at der arbejdes med at udvide elevernes tolkninger af forskellige udsagn i forskellige situationer, herunder pragmatik, med forskellige emner samt måden, sproget bruges på.

I **kommunikation** arbejdes der med elevernes forståelse af lytning som en vigtig måde at kommunikere hensigtsmæssigt på i alle situationer. Udgangspunktet for elevernes arbejde med kommunikation er naturligvis en sammenhæng mellem at lytte og at tale.

I arbejdet med **sprogforståelse** stifter eleverne bekendtskab med sproglige udtryk og vendinger, som ligger uden for elevernes primære erfaringshorisont, herunder også ældre sprogbrug, og det er dermed væsentligt, at eleverne stifter bekendtskab med dansk i forskellige varianter.

Igennem hele forløbet er det vigtigt at understrege betydningen af at arbejde fokuseret med elevernes **strategier**. Eleverne lærer at lytte på forskellige måder og kan vælge relevante kommunikationsstrategier i en given kontekst, herunder også risiko- og reduktionsstrategier. Risikostrategier er strategier, hvor eleverne udnytter deres allerede eksisterende ressourcer kreativt til at nå deres mål og få deres budskab igennem, fx brug af kropssprog, hvorimod reduktionsstrategier er strategier, hvor eleverne opgiver at få deres budskab igennem.

Tale

Kompetencemål for tale:

Eleven kan udtrykke sig i et nuanceret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner.

I arbejdet med **mundtlig fremstilling** skal det prioriteres, at eleverne kan udtrykke sig præcist og så tæt på målsproget dansk som muligt. Kompetenceområdet hænger tæt sammen med lytning. I **kommunikationen** arbejdes der med, hvordan eleverne sprogligt udfører saglige argumenter i forskellige situationer og kan træffe sproglige valg på baggrund af konteksten. Der arbejdes med elevernes korrekte anvendelse af dansk **grammatik** og deres grammatiske bevidsthed. Endvidere skal eleverne have viden om forskellen på tale- og skriftsprog. I arbejdet med **strategier** fokuseres på tilegnelse af kommunikationsstrategier og bevidsthed om strategibrug, så eleverne skal bruge sproget aktivt og funktionelt med inddragelse af risikostrategier. Risikostrategier er strategier, hvor eleverne udnytter deres allerede eksisterende ressourcer kreativt til at nå deres mål og få deres budskab igennem, fx gennem brug af kropssprog.

Det er vigtigt, at elevernes intersprog anerkendes som den proces, tosprogede elever sprogligt gennemgår på deres vej mod målsproget dansk. Intersprog defineres her som de midlertidige grammatiske systemer, som eleverne danner undervejs i sprogtilægnelsen, altså det sprog, eleverne bruger her og nu, når de er i gang med at udvikle et nyt sprog.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Faget dansk som andetsprog supplerende er i udgangspunktet timeløst. Ligeledes er omfanget af faget i skolen underlagt lokale strukturer, og det betyder, at det implementeres på forskellig vis på skolerne. Jf. de organiseringsmuligheder, der er i faget, som her er refereret i kapitel 3 om fagets formål og identitet, kan støtteforanstaltningen bruges på små hold eller ift. enkeltelever. Vælger skolen at give den sproglige støtte uden for klassen, er det med henvisning til folkeskolens formål vigtigt, at man har for øje, om det gavner den enkelte elev at blive flyttet fra klassefællesskabet. Underviseren er forpligtet på at "... udvikle arbejdsmetoder og skabe rammer for oplevelse, fordybelse og virkelyst, så eleverne ... får tillid til egne muligheder." (Folkeskolens formål § 1, stk. 2). Det vil være en professionel vurdering, om det styrker den enkelte elevs virkelyst og tillid til egne muligheder at modtage undervisning uden for klassefællesskabet. Et andet opmærksomhedspunkt er forpligtelsen til, at undervisningen i dansk som andetsprog supplerende skal lægge sig tæt op ad den faglige undervisning.

7 Tværgående temaer

7.1 It og medier

It og medier er en ressource til dansk som andetsprog supplerende. It og medier giver adgang til forskellige sproglige input, som er autentiske og aktuelle. It- og mediekompetencer kan udskilles i fire elevpositioner, som i praksis vil have store overlap og sammenfald. Der arbejdes inden for alle kompetenceområder med eleven som producent og eleven som ansvarlig deltager.

Eleverne skal kunne bruge forskellige programmer, der kan støtte og styrke deres kommunikative kompetencer inden for alle fire kompetenceområder: læsning, skrivning, lytning og tale. Der er særligt fokus på to af de fire elevpositioner, nemlig eleven som kritisk undersøger og eleven som målrettet og kreativ producent.

Eleven som kritisk undersøger

De digitale ordbøger, grammatiske oversigter samt computerens stave- og grammatikkontrol fungerer som digitale hjælpemidler i basisundervisningen. Eleverne skal kunne foretage opslag, gerne både på dansk og modersmålet, og skal kunne vurdere, hvilket ord eller udtryk der passer ind i konteksten.

Eleven som målrettet og kreativ producent

Eleverne skal have kompetencer som målrettede og kreative producenter i digital produktion inden for alle fagets kompetenceområder.

7.2 Innovation og entreprenørskab

Innovation og entreprenørskab kan udskilles i fire komplementære og indbyrdes afhængige dimensioner: handling, kreativitet, omverdensforståelse og personlig indstilling.

Sprogundervisning skal motivere eleverne til at udfolde sig, tage chancer og afprøve deres sprog i mange og gerne utraditionelle situationer. Det skal være helt naturligt at begå fejl, og alle skal vide, at det er fejlene, de lærer af. Det drejer sig om at lære at turde handle og eksperimentere som en naturlig del af fagligt arbejde og læring.

Inden for alle de fire kompetenceområder arbejdes med strategier. Eleverne skal strategisk kunne variere deres kommunikation mundtligt, skriftligt og digitalt alt efter målgruppe og situation. At være innovativ og entreprenant omfatter i høj grad samarbejde. Vi er som oftest mest innovative gennem mødet med det, der er anderledes.

Inden for alle kompetenceområderne arbejdes der med, at eleverne skal kunne kombinere og omsætte deres faglige viden på nye måder. Ved at give plads til utraditionelle forslag og idéer fra elevernes side skal de opmuntres til at eksperimentere og lege med både sprog og tematikker i undervisningen. Når eleverne får mulighed for at udfolde sig gennem opgaver, der rummer udfordringer til flere sanser, motiveres de til at bruge deres fantasi. Det styrker elevernes divergente tænkning.

Det er centralt i udviklingen af elevernes innovative og entreprenante kompetencer at sørge for succesoplevelser. Eleverne skal opnå tro på egen formåen gennem mange succesoplevelser og derigennem tro på, at de både i og uden for skolen er i stand til at løse de sproglige opgaver, de møder i skolen og det omgivende samfund.

Undervisningsvejledning

Indhold

---

1 Om undervisningsvejledningen	51
<hr/>	
2 Elevernes alsidige udvikling	52
<hr/>	
3 Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen	56
3.1 Principper for organisering af dansk som andetsprog supplerende	56
3.2 Valg af indhold	58
3.3 Metoder og arbejdsformer	58
3.4 Undervisningsdifferentiering	61
3.5 Læremidler	61
3.6 Evaluering af undervisningen	62
<hr/>	
4 Forholdet mellem kompetencer og indhold	63
4.1 Læsning	64
4.2 Skrivning	64
4.3 Lytning	65
4.4 Tale	65
<hr/>	
5 Almene temaer	66
<hr/>	
6 Tværgående emner og problemstillinger	67
<hr/>	
7 Tværgående temaer	68

1 Om undervisningsvejledningen

Undervisningsvejledningen giver information, støtte og inspiration til at kvalificere de mange valg, som læreren, i samarbejde med sin leder og sine kolleger, tager i sin praksis. Den informerer om de bestemmelser i folkeskoleloven og i Fælles Mål, som vedrører undervisningen i faget, og den støtter ved at forklare og eksemplificere centrale dele af fagets indhold.

Endelig giver undervisningsvejledningen inspiration til og understøtter tilrettelæggelse af undervisning i faget ved at beskrive forskellige mulige valg i planlægningen, gennemførelsen og evalueringen af undervisningen. I forbindelse med disse beskrivelser bidrager den til at synliggøre forskellige veje i tilrettelæggelsen af undervisningen, bl.a. ved at lægge op til diskussion af potentialer og begrænsninger i forskellige former for undervisningspraksis.

2 Elevernes alsidige udvikling

Betegnelsen dansk som andetsprog indikerer, at eleven ikke har dansk som modersmål, men betegnelsen beskriver ikke elevernes sprogfærdighedsniveau og kan dække såvel små som store elever, nybegyndere såvel som avancerede sprogbrugere.

Dansk som andetsprog betegner således elevernes forhold til dansk og er dermed et centralt element i deres læringsituation i skolen. Derudover henviser dansk som andetsprog også til et undervisningsområde. Det omfatter både basisundervisning for elever, der skal i gang med at lære sproget, supplerende undervisning for elever, der er optaget i almindelige klasser og har behov for at videreudvikle deres sprogfærdighed, og endelig dansk som andetsprog som en dimension i undervisningen som led i fagets daglige differentiering (jf. vejledningen til det tværgående emne sproglig udvikling).

Tosprogede elever skal i faget dansk som andetsprog supplerende udvikle sproglige kompetencer med udgangspunkt i deres samlede sproglige forudsætninger, både dansksproglige kompetencer, men også erfaringer med modersmål og andre sprog, sådan at eleverne kan forstå og anvende talt og skrevet dansk. Gennem sproget skabes deltagelsesmuligheder i skole og samfund, men sproget er også en kilde til personlig udvikling og identitet. Undervisningen skal knyttes tæt til det indhold, der er i det fag, som den supplerende undervisning gives i – netop som et supplement til den almindelige undervisning i klassen.

Undervisningen i dansk som andetsprog sigter mod, at eleverne udvikler en dansksproglig kompetence, der sætter dem i stand til at klare sig i forskellige kommunikationssituationer med forskellige formål, samtalepartnere og i forskellige kontekster, både sociale og faglige. I den forbindelse er det særligt vigtigt, at undervisningen i dansk som andetsprog sætter eleverne i stand til at indgå i og drage nytte af skolens almindelige fagundervisning og øvrige virksomhed gennem arbejde med gode læringsstrategier, ordforrådsarbejde og begrebsforståelse samt teksters formål og struktur. Eleverne skal gennem fagets erkendelses- og arbejdsformer tilegne sig færdigheder og kundskaber på tværs af fag og have mulighed for fordybelse, således at de med udgangspunkt i folkeskolens formål sættes i stand til kunne deltage ligeværdigt og ansvarligt i demokratiske fællesskaber i skole og samfund samt forberedes til videre uddannelse. Ligeledes skal undervisningen i dansk som andetsprog styrke den enkelte elevs selvværd og tillid til egne muligheder samt fremme den enkelte elevs alsidige udvikling, herunder også udvikling af sproglig selvtillid og tryghed samt tillid til egne muligheder.

Undervisningen tilrettelægges, så eleverne gennem vedkommende temaer tilegner sig relevante læringsstrategier og indsigt i egen sprogtilegnelse for dermed kritisk og reflekterende at blive i stand til at begå sig i skolen og i samfundet og kommunikere på dansk, både mundtligt og skriftligt.

Kommunikativ kompetence

En bred sproglig kompetence betegnes også som kommunikativ kompetence. Eleverne skal udvikle færdigheder i at anvende dansk mundtligt og skriftligt. Dvs. de skal vide noget om sproget, dets enkeltdele og regler, men de skal også kunne omsætte denne viden i relevante og varierede sammenhænge. Hertil kommer, at eleverne skal lære at bruge sproget hensigtsmæssigt ud fra en indsigt i, hvad der er passende at sige, skrive eller gøre i forskellige situationer. I den forbindelse er det også betydningsfuldt, at eleverne lærer,

hvordan man gennemfører en samtale ved at tage, holde og afgive ordet (turtagning), så de får sikkerhed i at tale højt i klasseundervisning og indgå i gruppearbejde.

Endelig skal eleverne lære hensigtsmæssige strategier til at klare sproglige vanskeligheder. Det drejer sig om at fastholde betydningen af læste tekster, arbejdsopgaver og både formelle og uformelle dialoger på trods af spring i den sproglige sværhedsgrad, misforståelser eller problemer med ordforrådet eller andre dele af det sproglige udtryk.

For at fremme andetsprogstilegnelsen mest muligt er det vigtigt, at eleverne bruger deres andetsprog i stadigt nye situationer, og at de kan spørge om råd og vejledning. Desuden skal de have tid til sproglig refleksion, fx ved at udarbejde egne ordlister, lære at slå op i relevante ordbøger og sammenligne med andre sprog.

Andetsprogsundervisningen bør tilrettelægges, så den bygger videre på det, eleverne i forvejen ved og kan om sprog, og eleverne bør opmuntres til at anvende den sproglige viden, de har fra modersmålet og andre sprog. Det kan bl.a. foregå ved, at der i undervisningen arbejdes med en sammenligning af elevernes sprog, ved anvendelse af tosprogede materialer, ved at eleverne lærer at anvende ordbøger, og ved at de får mulighed for at udnytte modersmålet til forberedelse af og samarbejde om dansksprogede aktiviteter.

Tosprogethed

Begrebet tosprogethed dækker over flere vidt forskellige former for tosprogethed. Tosprogetheden siges at være *simultan*, når et barn vokser op i et hjem, hvor der tales to sprog til barnet, som således får to modersmål. *Successiv* tosprogethed forekommer, når barnet først møder andetsproget på et senere tidspunkt i sit liv. I denne undervisningsvejledning anvendes betegnelsen tosprogethed fortrinsvis om den successive tosprogethed.

Børns sprog udvikles ved, at de inddrages i kommunikation med andre, hvorved de møder forskellige sproglige påvirkninger og udfordringer. Det særlige for tosprogede børn er, at deres sprogudvikling finder sted på to eller flere sprog. Det tosprogede barn vil typisk beherske nogle sprogområder og have ord for nogle begreber på det ene sprog, andre på det andet og andre igen på begge sprog. Børnenes tosprogethed bevirker ikke, at deres sproglige formåen er ringere end etsprogede børns. En vurdering af det tosprogede barns sproglige kompetence kan med fordel omfatte både dets sprogkompetence på modersmålet og andetsproget.

Tosprogede børn oplever naturligt situationer, hvor det er hensigtsmæssigt at anvende begge sprog inden for samme samtale eller måske samme ytring, fx når to rumænske elever samtaler på modersmålet om den opgave, de er blevet stillet af deres lærer, og ordene *lim* og *karton* bliver taget i brug. Denne brug af flere sprog kaldes kodeskift.

Modersmål, fremmedsprog og andetsprog

Man skelner mellem modersmål, fremmedsprog og andetsprog. Modersmålet er det sprog, der læres i hjemmet fra fødslen. Det har ofte stor identitets- og følelsesmæssig betydning, og det er i vidt omfang det sproglige fundament, hvorfra sproglige erfaringer overføres til andre sprog, som læres senere i livet. Fremmedsprog læres som regel gennem skolens undervisning. Det er hverken hjemmets sprog eller flertallets sprog i det omgivende samfund. Andetsproget derimod tilegnes oftest både gennem undervisning og i dagligdagen, da det typisk er samfundets og flertallets sprog i det land, man bor i.

Det er vigtigt at vise anerkendelse over for elevernes tosprogethed og deres tosprogede udvikling og at opbygge et trygt sprogmiljø. Kun derved kan eleverne få den sproglige selvtilid, der er en forudsætning for en vellykket sprogtilægnelse. Udviklingen af tosprogetheden afhænger blandt andet af omgivelsernes holdning, ligesom forskellige sociale og individuelle faktorer spiller ind, ganske som de gør det på etsprogede børns sprogudvikling.

Andetsprogstilegnelse

Når man bruger sprog, trækker man på sin viden om verden, om begreber og sociale relationer, og om hvordan sprog kan være opbygget, og hvad det kan bruges til. At lære et sprog er derfor også at udvide sin omverdensforståelse og styrke sine sociale kompetencer.

Sprog læres først og fremmest som kommunikationsmiddel i samvær med andre, men samtidig er sprogtilegnelse en intellektuel bearbejdningsproces, som bygger på en række mentale funktioner, fx opmærksomhed, hukommelse, kategorisering og analogidannelse. Når man er i gang med at lære et sprog, er det vigtigt at møde sproget i meningsfulde og gennemskuelige sammenhænge. Desuden er det nødvendigt, at man kan prøve sit sprog af i et trykt miljø, hvor man får en konstruktiv respons.

Hypotesedannelse

Sprogtilegnelse drives bl.a. fremad ved, at man gør sig nogle forestillinger om sproget og afprøver sine hypoteser gennem egen og andres sprogbrug. Tosprogede elever har gennem deres modersmål gjort sig erfaringer med sprogsystemer og sprogbrug, som de både bevidst og ubevidst udnytter i andetsprogstilegnelsen. Blandt andet udgør modersmåls-tilegnelsen en væsentlig kilde til hypotesedannelse om andetsproget. Når eleverne er i gang med at lære et nyt sprog, er det derfor vigtigt, at de bliver sat i nogle situationer, hvor de har mulighed for både at lytte til sprog (input) og selv producere sprog (output) i interaktion med andre (interaktion).

Input er lig med det sprog, som eleverne hører og er i gang med at tilegne sig, også nuancerne. Her skal eleverne gerne udfordres, så det sproglige input ligger lige over det niveau, som allerede er på plads – ofte kaldet input +1. I en interaktion kan eleverne få brug for at tage sprog i brug, som endnu ikke er helt på plads. Måske vil samtalepartneren rette sproget, direkte eller indirekte, og dermed fortælle indlæreren, at noget skal justeres. Indlæreren vil således justere sit fremtidige output til en mere korrekt ytring.

Der er mange lighedstegn mellem tilegnelse af et modersmål og et andetsprog, men der er også vigtige forskelle. Andetsprogstilegnelse er ikke en gentagelse af modersmåls-tilegnelsen, men en videreudvikling af denne. Når man er ved at opbygge et nyt sprog, er man hyppigt nødt til både at gætte og foretage generaliseringer. Begge dele kan føre til sprogbrug, der afviger fra målsproget. Sådanne afvigelser bør ses som udtryk for elevernes danske intersprog.

Intersprog

Intersprog, eller mellemsprog, er et midlertidigt sprogsystem, en slags sprog på vej fra modersmålet til målsproget dansk. Det virker tilfældigt, men mellemsproget er faktisk meget systematisk i sin måde at forandre sig på: Når et tosproget barn siger "han syngede" i stedet for "han sang", kan det være udtryk for en overgeneralisering af datidsendelsen "-ede" snarere end en tilfældig fejl. Formen kan med andre ord skyldes, at eleven ud fra regelmæssige datidsformer som "legede" og "spillede" danner den logiske hypotese, at datid udtrykkes gennem "-ede". Efterhånden som eleven støder på uregelmæssige datidsformer, vil denne hypotese ændres, så også de stærke verbers bøjning falder på plads. Intersprog er derfor et naturligt led i sprogtilegnelsen.

Kommunikationsstrategier

Undervejs i tilegnelsen af et nyt sprog vil eleven ofte komme ud for at mangle et ord, en vending eller et udtryk for en sproghandling. For at komme videre og blive i stand til at eksperimentere med sproget kan eleven prøve at formulere sig på en anden måde, dvs. anvende en kommunikationsstrategi. Det drejer sig fx om, at eleverne lærer at anvende forskellige risikostrategier i stedet for reduktionsstrategier. Risikostrategier er strategier, hvor eleven udnytter sine allerede eksisterende ressourcer kreativt til at nå sit mål og få sit budskab igennem, fx brug af kropssprog eller ved en omskrivning af ordet eller vendingen, hvorimod reduktionsstrategier er strategier, hvor eleven opgiver at få sit budskab igennem.

Elevens anvendelse og udvikling af kommunikationsstrategier bør opmuntres og støttes, da de er til stor gavn for eleven i og uden for skolen såvel som for vedkommendes andet-sprogstilegnelse. Når en eventuel samtalepartner giver eleven det manglende ord eller udtryk, fungerer kommunikationsstrategier nemlig samtidig som indlæringsstrategier.

3 Tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen

---

Dette kapitel berører nogle af de centrale overvejelser vedrørende tilrettelæggelse, gennemførelse og evaluering af undervisningen i dansk som andetsprog supplerende. Kapitlet rummer væsentlige overvejelser om de didaktiske valg og refleksioner, der (generelt) er forbundet med lærerens tilrettelæggelse af undervisningen i dansk som andetsprog.

3.1 Principper for organisering af dansk som andetsprog supplerende

Til tosprogede elever, som har tilstrækkelige sprogfærdigheder på dansk til at få udbytte af den almindelige undervisning, men har behov for undervisning i dansk som andetsprog for at få et fuldt udbytte af undervisningen, samt til elever, der er udsluset af basisundervisning efter senest to års forløb, gives supplerende undervisning i dansk som andetsprog. Afhængigt af den enkelte elevs sproglige forudsætninger på dansk kan den supplerende undervisning i dansk som andetsprog organiseres på flere måder: Som særlig tilrettelagt undervisning uden for den almindelige skoletid for elever med behov for en mere intensiv udvikling af deres andetsprogskompetence.

Som særligt tilrettelagt undervisning i undervisningstiden uden for klassens rammer, når elevens sproglige behov forudsætter det, herunder særligt at eleven ikke vil få et tilstrækkeligt udbytte af undervisningen i den almindelige klasse i det fag, eleven tages ud af. Som en dimension i den almindelige klasseundervisning ved undervisningsdifferentiering, ved holddeling og/eller ved tilknytning af en ekstra lærer. Ovenstående principper skal ikke forstås som et enten-eller, men snarere, som at forskellige principper i forskellige perioder kan være hensigtsmæssige for den enkelte elev. Eksempelvis er det ganske almindeligt, at en elev både kan have behov for undervisning i dansk som andetsprog som en integreret del i den daglige undervisning og for supplerende undervisning uden for skoletiden, mens en anden elev alene har behov for supplerende undervisning i forbindelse med en tilknyttet lærer i klassen.

Det er de samme principper og overvejelser, der skal lægges til grund for organiseringen af den supplerende undervisning i dansk som andetsprog, både i forhold til den fagopdelte undervisning og i forhold til den understøttende undervisning. Det er også velkendt, at en elev eller en gruppe af elever i forbindelse med et nyt fag på skemaet kan få et midlertidigt behov for supplerende undervisning. En væsentlig forudsætning for at iværksætte den rette indsats for den enkelte elev vil være en løbende vurdering af elevens andetsproglige kompetencer i forhold til målene i fagene.

Det er afgørende for de tosprogede elevers sproglige og faglige udvikling, at sprogundervisningen i dansk som andetsprog koordineres med den faglige udvikling, så eleverne ikke sakker bagud, mens de modtager sprogundervisning uden for klassen. Man kan fx med fordel give den supplerende undervisning i et par ugentlige lektioner før skoledagens begyndelse, hvis de øvrige elever møder senere de pågældende dage. Det er ligeledes en mulighed, fx i forbindelse med gruppearbejde, at danne en gruppe med de elever, som har brug for supplerende undervisning, og fordybe sig i en aktivitet, der klæder eleverne på til det videre arbejde på klassen.

Selv om fagsprog er blevet formidlet gennem undervisning i dansk som andetsprog, skal det bearbejdes i selve indlæringsituationen. Tosprogede lærere har den store fordel i forhold til faglig og sproglig formidling, at de kan inddrage modersmålet ved gennemgang og forklaringer. Når et fagligt indhold er bekendt, er det meget nemmere for de tosprogede elever at følge undervisningen på dansk. Tilsvarende skal eleverne præsenteres for undervisningsmaterialer i god tid, så de har reel mulighed for at nå at læse eller gennemarbejde dem.

Holddannelse

Klassen er et væsentligt omdrejningspunkt i skolen. Holddannelse er mulig for 1.-10. klassetrin og kan ske af pædagogiske eller praktiske grunde. På 4.-10. klassetrin skal eleverne undervises med udgangspunkt i deres stamklasse i væsentligt omfang, og i indskolingen skal eleverne undervises i deres klasse i den overvejende del af undervisningstiden (mindst 50 %), bortset fra i forhold til praktisk begrundet holddannelse. Holddannelse kan ske inden for den enkelte klasse og på tværs af klassetrin for hermed at styrke mulighederne for at tilgodese princippet om undervisningsdifferentiering. Der kan holddannes i alle folkeskolens fag på baggrund af behov for undervisning i dansk som andetsprog. Denne holddannelse kan ske i en klasse eller på tværs af klasser og klassetrin. Eleverne kan inddeles på hold ud fra forskellige pædagogiske kriterier, eksempelvis homogene sproggrupper, som giver mulighed for at tilknytte en tosproget lærer og udnytte de muligheder, dette giver, optimalt for at tage udgangspunkt i elevernes samlede sproglige kompetence ved indlæring af ny viden. Tilrettelæggelsen og organiseringen af undervisningen må tage udgangspunkt i den enkelte elevs behov og forudsætninger.

Organiseringen af undervisningen i dansk som andetsprog kan i det hele taget være et komplekst område, som bl.a. stiller krav til lærersamarbejde og til skolens organisatoriske rammer, som af naturlige grunde er forskellige fra skole til skole. Til yderligere inspiration for tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk som andetsprog henvises til følgende udgivelser: *Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning*, Undervisningsministeriets håndbogserie nr. 3, 2007; *Dansk som andetsprog i folkeskolen – om organisering af undervisningen*, film produceret med støtte fra Undervisningsministeriet; *Sproget med i alle fag – andetsprog og didaktik i folkeskolen*, Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 3, 2008.

Undervisningen i dansk som andetsprog supplerende tilrettelægges med udgangspunkt i de fire kompetenceområder: læsning, skrivning, lytning og tale, der danner grundlag for både en helhedsorienteret undervisning og en faglig fordybelse i de enkelte kompetenceområder. Samtidigt knyttes den supplerende undervisning til de fag, hvori man har vurderet, at eleven har et støttebehov.

Undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i elevernes forforståelse, både sprogligt og fagligt, og med muligheder for progression inden for områderne. Læreren bør tilrettelægge undervisningen på en måde, der udfordrer eleverne mest muligt, så de faglige krav bliver så ambitiøse som muligt.

Refleksionsspørgsmål til læreren vedrørende arbejdet med faget dansk som andetsprog supplerende

Ved tilrettelæggelsen af et undervisningsforløb i dansk som andetsprog supplerende vil det være relevant at overveje:

- Hvilke områder af fagets indhold, herunder kompetencemål og færdigheds- og vidensområder, skal forløbet bidrage til at realisere?
- Går undervisningsforløbet på tværs af flere kompetenceområder og/eller færdigheds- og vidensområder med det formål at skabe en helhed, eller er der tale om et forløb med sproglig og faglig fordybelse i opøvelse af et mere afgrænset kompetenceområde eller færdigheds- og vidensområde?
- Hvilke faglige og sproglige begreber knytter sig til det faglige indhold, der arbejdes med i forløbet, og hvordan gøres de tydelige for eleverne, og hvordan tydeliggøres det for eleverne, hvad de skal lære?
- Er forløbet en del af elevernes hverdag, og kan de relatere til emnet?

3.2 Valg af indhold

Ud fra kendskab til elevernes forudsætninger og behov kan læreren sætte fokus på centrale sproglige aspekter og planlægge forskellige undervisningsaktiviteter i tilknytning hertil. Det er vigtigt, at opøvelsen af de enkelte sprogfærdigheder foregår i en sammenhæng, som eleven oplever som forståelig og vedkommende.

Et undervisningsforløb i dansk som andetsprog kan variere meget, og man kan arbejde med mange, varierende tilgange til stoffet for at nå de mål, som er opstillet for den faglige undervisning. Formålet er, at den elevgruppe, der har behov for supplerende undervisning, får nået målene, men ved hjælp af en grundigere støtte, fx hjælp til læsning, undervisning i notatteknikker og omformuleringer af det læste. I en undervisningssituation i supplerende dansk som andetsprog, som enkeltmandsundervisning eller på et lille hold, er der mulighed for, at læreren indtager en mere vejledende rolle og guider eleverne til det videre arbejde.

3.3 Metoder og arbejdsformer

Ved tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk som andetsprog kan der med fordel trækkes på forskellige metoder til arbejdet med både den sproglige udvikling og de faglige problemstillinger. Undervisningen må tilrettelægges med udgangspunkt i varierede undervisningsformer, så eleven både kommer til at lytte til talt sprog, fx gennem lærerens oplæg eller instruktioner, arbejder individuelt, arbejder i grupper og deltager i klasse-samtaler. Undervisningen tilrettelægges, så eleverne er sprogligt aktive og får lejlighed til at bruge deres sprog og derved automatiserer deres sproglige kompetence. Det er således vigtigt, at enhver undervisningslektion giver anledning til, at eleverne kan afprøve hypoteser i forbindelse med deres andetsprogstilegnelse, og at undervisningen tilrettelægges således, at der både er et input + 1 samt mulighed for interaktion og produktion af output.

Ved at undervisningen struktureres, så målrettet gruppe- og pararbejde bliver hyppigt tilbagevendende arbejdsformer, opnår den enkelte elev mere sprogbrugstid. Man kan forestille sig, at eleverne bliver sat sammen i grupper for fx at udveksle erfaringer eller viden i mindre fora, diskutere og vende tilbage til plenum med et eller flere synspunkter eller løse (mere eller mindre) komplekse opgaver, enten faglige eller sproglige.

En måde at arbejde med faget på er ved at tage udgangspunkt i sprog- og genrepædagogikken, hvor der kan findes mange praksiseksempler på, hvordan elevernes læring kan stilladseres i forhold til skolens sprog og tekster. Herved styrkes samspillet mellem de fire kompetencer, idet eleverne i sådan en proces både skal lytte, tale, læse og skrive.

For inspiration til en praksis, der medtænker den sproglige dimension i fagene, kan henvises til publikationen: *Sproget med i alle fag – andetsprog og didaktik i folkeskolen* – Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 3, 2008. Inden for kompetenceområdet læsning kan det være hensigtsmæssigt at tænke den fortsatte læseundervisning i tre faser:

Før-læsningsfasen

For at gøre eleverne klar til at læse en ny tekst er det afgørende at arbejde med elevernes baggrundsviden og forforståelse. Det kan gøres ved at lade eleverne gætte på indholdet med udgangspunkt i forsidebilledet, omtalen på bagsiden af bogen, overskrifter og illustrationer. Herved trænes brugen af hensigtsmæssige gættestrategier. Og det kan gøres ved sammen med eleverne at fastsætte et læseformål til at styre læsningen med. Især ved læsning af fagtekster er det en stor hjælp for eleverne. Også overvejelser over tekstens opbygning og afklaring af nye ord er med til at forberede en aktiv læserindstilling.

Under-læsningsfasen

Før-læsningsfasen tager udgangspunkt i helheden, mens det i under-læsningsfasen kan lade læsningen, hvis teksten inddeles i forholdsvis små afsnit, der gennemarbejdes et ad gangen. Gennem fokuseret læsning, hvor eleverne skal koncentrere sig om et aspekt ad gangen, fx tema, personer, tidsramme eller sted, kan læseopgaven gøres mere overskuelig. Eleverne kan støttes i at være opmærksomme på deres egen forståelse undervejs i læsningen, så de selv kan lære at styre og regulere deres læsning. Det kan de gøre ved at stille spørgsmål til teksten, som de selv skal besvare. De kan benytte notater eller understregninger til at fastholde vigtige informationer. Men først og fremmest kan de gøre det ved at være opmærksomme på, hvor deres forståelse bryder sammen, og hvilke strategier de så kan anvende, fx læse ud fra konteksten, genlæse dele af teksten, spørge lærer eller forældre, bruge ordbog.

Efter-læsningsfasen

For at elevernes læsning skal føre til, at de tilegner sig ny viden, må arbejdet med tekstens indhold i en efter-læsningsfase ikke springes over. Her kan eleverne udforme en grafisk figur af teksten, en berettermodel, en tidslinje, et tokolonnenotat, en årsag-virkningskæde osv. for at bearbejde og fastholde tekstens indhold. Samtale med eleverne om, hvilken grafisk model der er passende i forhold til teksten, støtter eleverne i at udvikle læseforståelsesstrategier. Læreren kan også lade elevernes notater indgå i en genskrivning af tekstens indhold med elevernes egne ord. Derved bliver der sammenhæng mellem faserne, men også mellem elevernes læse- og skriveudvikling.

Skrivning kan ligesom læsning inddeles i flere faser. At arbejde eksplicit med hensigtsmæssige skrivestrategier i forskellige faser er et vigtigt greb i forhold til at udvikle elevernes fortsatte skrivekompetence.

Før skrivningen

Når der arbejdes med skriveprocessen, kan et grundigt forarbejde med fx dialog, brainstorm og udarbejdelse af tankekort hjælpe til at få samlet elevernes tanker om emnet. Det medvirker også til, at eleverne får indsamlet danske ord og vendinger, ligesom det kan synliggøre deres forkundskaber både indholdsmæssigt og sprogligt. Forarbejdet kan foregå på dansk, eller det kan foregå på modersmålet og siden overføres til dansk. Forarbejdet kan også bestå i, at eleverne først tegner og herefter sætter ord på indholdet i deres tegninger.

Tegningerne kan samtidig fungere som fælles grundlag for samtale om teksten senere i skriveprocessen. For at eleverne skal udvikle deres skriftsprogskompetence i fagene, er det vigtigt, at der i dansk som andetsprog arbejdes med elevernes faglige tekstskrivning i form af modeller, de kan benytte, eller eksempeltekster, hvor de tydeligt kan se, hvordan de skal skrive. Modelteksterne må ikke opleves som faste mønstre, der skal følges slavisk. Men samtalen med eleverne om teksterne skal være til støtte for skriveprocessen. I samtalen skal læreren pege på det, som er typisk for fagenes tekster, fx genre, tekststruktur, pakket sprog i form af nominalgrupper og nominaliseringer, tekstbindinger og typiske fagbegreber.

Under skrivningen

Efter forarbejdet skal eleverne i gang med at skrive. Er eleverne ikke skrivevante, kan læreren skrive teksten ned på baggrund af deres mundtlige formuleringer. Første udkast kan eventuelt skrives helt eller delvist på modersmålet, hvis eleverne har svært ved at skrive på dansk. Det kan være vanskeligt for den enkelte elev at komme i gang med skriveprocessen selv. Derfor kan samskrivning mellem to-tre elever eller mellem elev og lærer være en god strategi i forhold til både at skabe motivation, give fælles støtte og øge bevidstheden om, hvad man gør, når man skriver. Når eleverne arbejder sammen, kan læreren også lettere få øje på, hvori elevernes hypoteser om sproget og elevens styrker og vanskeligheder er, og træde til med støtte. For at stimulere elevernes bevidsthed om sprogenes form, såvel som hvordan man udtrykker et bestemt indhold eller en bestemt genre, kan eleverne skrive teksten på flere sprog, modersmål og andre sprog som en del af skriveprocessen. Gennem en skriftlig bearbejdning på flere sprog får eleverne udviklet både sproglig opmærksomhed og skrivestrategier. Ordbøger fra modersmål til dansk og fra dansk til modersmål, forskellige danske ordbøger og billedordbøger bør være til rådighed for eleverne under hele skriveprocessen.

Efterskrivning

Det er vigtigt, at skriveopgaverne bliver fulgt til ende. Hvis eleverne ikke fuldfører deres tekstskrivning, lærer de heller ikke de strategier at kende, som de kan benytte i slutfasen. Her handler det om strategier, hvor eleven gennemlæser sin tekst med fokus rettet mod rettskrivning, tegnsætning og layout og ved brug af tekstbehandlingsprogrammer. Hvad der står om videreudvikling af skrivefærdigheder i næste afsnit, bør være en væsentlig del af basisundervisningen, når blot indholdet er tilpasset målgruppen.

Når elevernes skrivefærdigheder skal videreudvikles, og de skal til at skrive for at lære, skal eleverne arbejde med at skrive i forskellige genrer med forskellige formål og til forskellige modtagere, så de lærer de sproglige og kulturelle konventioner, der er knyttet til skriftsproget, at kende. I den forbindelse kan det give god mening at undersøge, afprøve og drøfte forskelle og ligheder mellem forskellige kulturers skriftsprogsgenrer og -konventioner. Eleverne skal også lære at skrive sig til viden. Genrepædagogikken er en metode, som giver retningslinjer for arbejdet med tekstproduktion, og som både stimulerer elevernes skriftsprogstilegnelse og generelle sprogstilegnelse. Inden for denne metode er der tale om tre arbejds måder, som ikke nødvendigvis kommer i samme rækkefølge som nedenfor.

Dekonstruktion

Her undersøges sproget og de aftryk, som genren sætter i sproget gennem et teksteksempel på den pågældende genre. Alle niveauer er interessante: Hvordan bygges teksten op? Hvor lange er sætningerne? Hvilken slags verber finder vi, fx handleverber? Hvilken type ord finder vi – konkrete eller abstrakte? Hvorfor ser sproget sådan ud? Dette arbejde kan bedst udføres som en kombination af pararbejde og fælles arbejde og giver eleverne en ramme at arbejde inden for under deres egen produktion. Dekonstruktionen kan også udføres som en respons til en modeltekst, hvor eleverne skal finde overensstemmelser og brud med genren og begrunde deres iagttagelser.

Fælles konstruktion

Her produceres en tekst af hele klassen i fællesskab. Målet med denne aktivitet er i højere grad processen, altså samtalen om teksten, end selve produktet. Efterfølgende kan samme tekst få respons fra andre grupper på baggrund af den ramme, som er opstillet for genren.

Individuel konstruktion

Eleven skal selv producere en tekst inden for genren på baggrund af den forudgående undersøgelse af genren og de krav, som klassen i fællesskab har opstillet. Eleverne kan med fordel aftale nogle få relevante krav, som de skal forsøge at overholde i deres tekst. For en instruerende tekst kan kravene fx være følgende: Verberne skal være i bydeform. Sætningerne skal være korte og præcise. Instruktionens forløb skal markeres med tal. Samme krav danner udgangspunkt for den efterfølgende respons, både eleverne imellem og fra læreren. I det videre forløb bliver kravene til grammatisk korrekthed større, og der kan fx fokuseres på ledstilling, passivkonstruktioner, adverbialernes placering, navneords køn, tal og bestemthed, udsagnsordenes tid og modus, tillægsord og kongruens, tekstsammenhæng, skriftsprognormer osv. I forbindelse med den endelige finpudsning af en skriveopgave kan læreren udarbejde en rettenøgle, som er elevernes arbejdsredskab, når de enkeltvis, i par eller grupper arbejder med den sidste gennemretning af deres tekster. Hvis det er muligt, kan der arbejdes kontrastivt med sammenligninger mellem modersmålet og dansk, så der tages afsæt i elevernes eventuelle skriftsprogserfaringer fra modersmålet. Som alle andre elever trækker også de tosprogede elever på deres erfaringer fra talesproget, når de skriver. Derfor er det nødvendigt at arbejde på, at elevernes bevidsthed om forskelle mellem talesprog og skriftsprog øges.

3.4 Undervisningsdifferentiering

Spredningen i elevernes dansksproglige og faglige forudsætninger vil altid være stor i en klasse. Det må der tages højde for i undervisningen. Undervisningsdifferentiering skal tilrettelægges, så den både styrker og udvikler den enkelte elevs interesser, forudsætninger og behov, og så den indeholder fælles oplevelser og erfaringsgivende situationer, der forbereder eleverne til at samarbejde om at løse opgaver. Et undervisningsforløb kan typisk deles op i følgende faser: fælles introduktion og præsentation, fælles idéudvikling og indkredsning af temaet, individuel og/eller gruppevis målsætning, individuel eller gruppevis fordybelse, fælles fremlæggelse og individuel og fælles evaluering.

3.5 Læremidler

Det kan være vanskeligt at pege på et bestemt undervisningsmateriale, der kan dække de mange områder, dansk som andetsprog omfatter. Til den supplerende undervisning vil det ofte være fagenes tekster og emner, der tages udgangspunkt i.

Man skal være opmærksom på, at lærebogsmaterialer til den første læsning ofte tager udgangspunkt i de etnisk danske børns talesprogserfaringer og omverdensforståelse.

Her kan læreren tage udgangspunkt i sprog- og genrepædagogikken, hvor der kan findes mange praksiseksempler på, hvordan elevernes arbejde kan stilladseres i forhold til skolens sprog og tekster. For inspiration til en praksis, der medtænker den sproglige dimension i fagene, kan henvises til publikationen: *Sproget med i alle fag – andetsprog og didaktik i folkeskolen* – Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 3, 2008.

3.6 Evaluering af undervisningen

Evalueringen sker løbende med udgangspunkt i fagets fire kompetenceområder – både de selvstændige kompetenceområder hver for sig, men også kompetenceområderne i samspil. Dette knyttes til det faglige indhold, der arbejdes med i fagene. Evalueringen kan fx ske i form af lærerfeedback, afprøvning eller ved brug af logbog og portfolio. Her er det vigtigt, at der er formuleret klare vurderingskriterier.

Der arbejdes frem mod, at eleverne udvikler et medansvar for deres egen sprogtilegnelse. Det er vigtigt, at eleverne gradvist får bevidsthed om forskellige arbejdsmetoder og tilegnelsesstrategier, og at de i videst muligt omfang inddrages i planlægningen og er med til at fastsætte egne mål.

4 Forholdet mellem kompetencer og indhold

Tosprogede elever skal indgå i skolens dagligdag på lige fod med alle skolens elever. For at det kan ske, skal eleverne opnå kommunikativ kompetence på dansk. Dansk som andetsprog supplerende må derfor bygge en sproglig bro til skolens hverdag og skolens fag. Et nuanceret og varieret skolesprog bygger på udvikling af både elevernes mundtlige og skriftlige sprog. Dansk som andetsprog arbejder derfor med de fire kommunikative kompetencer: Læsning, skrivning, lytning, tale.

Figur 1: Overblik over de kommunikative kompetencer

	Receptivt	Produktivt
Mundtligt	Lytte	Tale
Skriftligt	Læse	Skrive

Den receptive side af sproget drejer sig om, at eleverne bliver gode til at lytte og læse sig til forståelse af verden og det faglige indhold i fagene. Den produktive side af sproget handler om, at eleverne lærer at tale og skrive, så de kan blive aktive sprogbrugere. Et godt og præcist mundtligt sprog er en forudsætning for, at eleverne kan lære noget. Begreber og fagord, men også sætningsdannelse og kommunikativ kompetence, er elementære dele af det mundtlige aspekt. Skriftlighed i skolen udvikles ved, at eleverne får indføring i den særlige tekstkultur, fagene rummer, dvs. i forskellige teksttyper med forskellige formål, strukturer og sproglige kendetegn. Disse skal eleverne gøres fortrolige med, således at de kan læse og skrive sig til faglige indsigter. Læsning, skrivning, lytning og tale skal ikke forstås som adskilte områder, hvor læreren underviser i først det ene og derefter det andet. Undervisningen tilrettelægges således, at eleverne udvikler alle fire færdigheder i en sammenhæng. Fx lytter eleverne til lærerens gennemgang, samtaler med andre elever om emnet, skriver noter, læser mere om emnet, skriver en længere tekst med respons fra læreren, fremlægger for holdet osv.

Dansk som andetsprog basis rummer også kreative, refleksive og kritiske dimensioner, og gennem de fire kompetenceområder og det faglige indhold integreres dannelsesdimensionen, således at eleverne bliver i stand til at deltage ansvarligt og ligeværdigt i demokratiske fællesskaber i skolen og i samfundet. Gennem arbejdet med fagets kompetenceområder og fagenes indhold arbejdes der på at styrke den enkelte elevs alsidige udvikling samt udvikling af sproglig selvtilid og tryghed.

4.1 Læsning

Eleverne i supplerende undervisning i dansk som andetsprog kan være tosprogede indskolings elever, ældre elever, der allerede har lært at læse på deres modersmål, og elever, der er analfabeter. Ud over at tage hensyn til dette må læseundervisningen også medtænke elevernes sproglige erfaringer med at lytte, forstå og tale dansk – herunder også, at elevernes modersmål og deres skriftlige færdigheder på modersmålet er en ressource.

Indskolings elever

Undervisningen af indskolings elever må bygge på elevernes kendskab til og beherskelse af dansk og deres forståelse af omverdenen og benytte tekster, der svarer til elevernes sproglige forudsætninger. For tosprogede skolebegyndere, der endnu ikke har tilegnet sig et dansk talesprog, kan det undertiden være en fordel, hvis undervisningen i læsning kan finde sted på elevens modersmål, eventuelt sideløbende med undervisning i læsning på dansk.

Alfabetisering af sent ankomne elever

Blandt de sent ankomne elever vil der være nogle, som ikke har lært at læse og skrive på modersmålet, og derfor vil de være udfordret i at skulle lære at skrive alderssvarende tekster på dansk. Skolen må være opmærksom på, at disse elever har behov for en særlig pædagogisk indsats, hvis de ankommer i en alder, der typisk svarer til mellemtrinnet eller senere. To år i en modtagelsesklasse kan ikke indhente de mangler, der naturligvis vil være. Det er vigtigt, at indholdet i undervisningen og undervisningsmaterialerne afspejler elevernes alder, og at læsningen knyttes sammen med udviklingen af det mundtlige sprog.

Læsning for elever, der kan læse på modersmålet

Nogle tosprogede elever har lært at læse på modersmålet, før de kommer i skole i Danmark, og en del af dem kan uden større vanskelighed overføre denne færdighed til dansk. Selv når tosprogede elever har lært at læse med et andet tegnsystem end det latinske alfabet og en anden læseretning end den, der bruges i Danmark, er det en fordel, at de har erfaringer med læsning. Man bør dog være opmærksom på, om såvel afkodning som forståelse er til stede. For at styrke den generelle læseudvikling bør eleverne opfordres og støttes til fortsat at udvikle deres læsning, herunder på modersmålet. Erfaringer med læsning på modersmålet og med tekster på andre sprog end dansk kan inddrages i undervisningen.

At læse for at lære – den fortsatte læseundervisning

Det er vigtigt, at de tosprogede elever arbejder med mange forskellige tekstgenrer. Tekstgenrerne rummer forskellige sproglige udtryksformer, det sproglige register, som kan gøres til genstand for iagttagelse, fx bydemåde i brugsanvisninger og opskrifter og forkortelser i annoncer, et særligt ordforråd eller en karakteristisk opbygning af teksten, fx i matematikopgaver. Der arbejdes kontinuerligt med elevernes læseforståelse, med læsemåder, læseteknikker og læseforståelsesstrategier i relation til såvel danskfaget som faglig læsning i de øvrige fag.

4.2 Skrivning

Skriveindlæringen må for hver enkelt elev tage afsæt i de tidligere erfaringer med tale- og skriftsprog. Hvis eleven har lært at læse og skrive på sit modersmål, er det væsentligt, at eleven får lejlighed til at arbejde med forskelle og ligheder mellem modersmålet og det danske sprogs skriftsprog på mange niveauer. Hvis eleven ikke kender det latinske alfabet, må der arbejdes med det. Hvis eleven ikke har lært at læse og skrive på modersmålet og heller ikke taler dansk, kan undervisningen tilrettelægges, så eleven sideløbende med at tilegne sig et dansk talesprog også påbegynder skriftsprogstilegnelsen. Hvis der til undervisningen er tilknyttet en tosproget lærer, der taler og skriver elevens modersmål, kan der

bygges på det talte sprog, eleven kender, og principperne kan siden overføres til dansk. I forbindelse med indlæring af alfabetet er det en god idé, at elevernes forskellige alfabeter hænger i klasseværelset. Man må imidlertid være opmærksom på, at billeder, der illustrerer det danske alfabets bogstaver, ikke passer på alle bogstaver i andre sprog. Derfor kan man enten have bogstavkort uden billeder eller med billeder for hvert sprog.

4.3 Lytning

Det er gennem aktiv lytning, at eleverne får det første kendskab til det danske sprog. På den baggrund kan de opbygge forestillinger og hypoteser om dansk, som kan danne baggrund for deres egne eksperimenter med og fortsatte tilegnelse af sproget. Hvis den tosprogede elevs modersmål er meget forskelligt fra dansk, vil eleven i begyndelsen ofte opleve dansk som en sammenhængende og uforståelig strøm af lyde. Gradvist bliver eleven i stand til at udskille og genkende lydbilleder, som forbindes med en bestemt betydning, og således tilegner eleven sig i begyndelsen enkeltstående og centrale ord og vendinger. Senere kan eleven flytte sin opmærksomhed til andre af sprogets områder, fx sammenhængende serier af ord og træk af sprogets form. Der skal fra første færd lægges vægt på at indarbejde aktive og gode lyttevaner, så eleverne oplever at få udbytte af lytningen. Det betyder, at undervisningen både i indhold, form og grad af tilgængelighed skal opleves som meningsfuld og kommunikerende. Det gælder om at skabe mulighed for, at eleverne lytter til sprog i mange forskellige sammenhænge, hvor det anvendes på forskellige måder og med forskellig hensigt. Det kan bl.a. foregå gennem udflugter og gennem brug af lyd- og billedmedier. Arbejdet med lytteforståelse kan omfatte forarbejde, lytning(er) og efterbearbejdning. Forberedelse til lytning er væsentlig for at få aktiveret elevernes forforståelse. Før-lytteaktiviteter kan fx være samtale om emnet, præsentation af materiale eller brainstorm. Det er også vigtigt, at eleverne bliver orienteret om formålet med lytningen, så de er opmærksomme på, hvad de skal lytte efter.

Der findes forskellige lyttemåder: Global lytning, hvor det gælder om at danne sig et overblik over hovedindholdet af det, man lytter til. Intensiv lytning, hvor så mange detaljer som muligt søges opfanget. Fx kan eleverne få til opgave at gengive en beskrivelse af et rum så præcist som muligt. Fokuseret lytning, hvor et bestemt aspekt sættes i fokus. Fx kan eleverne blive bedt om at være særligt opmærksomme på tidspunkter i et handlingsforløb eller på beskrivende ord i en fortælling. Enhver lydtræning skal have sammenhæng med lytteforståelsen. Arbejdet med enkeltlyd og udtale, tryk og intonation skal foregå både receptivt og produktivt, dvs. at der skal arbejdes med lydskelneøvelser, fx ud fra minimale par: bil × pil (konsonantudskiftning) eller mel × mil (vokaludskiftning), og med produktion af lyd og lydcombination. For de yngste elever kan det foregå ud fra konkrete genstande, fx legetøj eller gode fotografier. Ældre elever kan have gavn af at arbejde med vokal- og konsonantsystemer, fx for vokalerne vedkommende efter rundethed, artikulationssted og åbningsgrad.

4.4 Tale

For at eleverne kan opnå en bred sproglig kompetence, må de have rig mulighed for at anvende sproget aktivt i varierede kommunikative situationer. Især for indskolings elever, der deltager i basisundervisning, er det vigtigt, at sprog og handling knyttes sammen. Eleverne skal erfare, at sproget bruges for at nå et mål, og det styrker forståelsen og sprogtilægnelsen, hvis der arbejdes med konkrete materialer og konkret handling, fx sange, hvor eleverne synger og laver bevægelser til sangen, lege, som indeholder mime- og kropssprog, sanslege og kimsleg samt lege, hvor brug af højre-venstre, præpositioner og adjektiver anvendes.

5 Almene temaer

Bevægelse som understøttende undervisning

Når eleverne skal udvikle deres dansk, er det vigtigt, at de også får mulighed for at knytte sproget til sansninger, følelser, bevægelse og krop. De fleste elever i den supplerende undervisning i dansk som andetsprog har et fint, basalt ordforråd, og bevægelsen i undervisningen kan med fordel være fx hentediktater eller læseløb. Ved en hentediktat løber eleverne ud og finder sedler med relevante ord, kigger på dem en ad gangen, går tilbage i klassen og noterer ordet og løber derefter ud for at finde det næste ord. Et læseløb laves i mindre grupper. Læseren placerer sig et sted med en tekst, og skriveren placerer sig et andet sted. En eller to elever går hen til læseren, der læser en passage højt, derefter går de hen til skriveren og fortæller, hvad der blev læst. Skriveren noterer. Eleverne går tilbage til læseren, får læst den næste passage højt osv. Endvidere kan der leges lege, hvor eleverne skal udføre små kommandoer efter modellen: Simon siger. Simon siger: "Løb hen til døren/ hop på en fod/ klap i hænderne". Det danske sprogs mange forholdsord kan indlejres kropsligt ved fx at udføre: Stå PÅ en stol, gå UNDER bordet, løb hen TIL vinduet. Mange børnelege har sprog og bevægelse indbygget i sig og kan med fordel bruges i undervisningen som understøttende sprogundervisning, også til børn i en lidt ældre alder.

Innovation og entreprenørskab

Dannelsesidealet i entreprenørskab sigter mod at gøre eleverne til aktive medskabere af deres liv i en foranderlig verden. Dansk som andetsprog er en vigtig forudsætning for, at tosprogede elever kan nå dette mål. Undervisningen skal derfor målrettet styrke elevernes selvværd, så de får mulighed for at være kreative og skabe værdi for sig selv og andre. Det gøres blandt andet ved at støtte og fremme, at eleverne tør anvende risikostrategier frem for reduktionsstrategier i deres læring. I sprogundervisningen betyder det, at eleverne skal forstå, at de lærer ved at kaste sig ud i at gøre forsøg, også selv om de laver fejl. At forsøg indebærer risiko, men at risikovillighed er en vigtig kompetence, og at det netop er ved fejl og risikotagning, udvikling kan finde sted.

De tosprogede elevers kommunikative kompetence skal i hele skoleforløbet støttes og udvikles gennem elevernes mulighed for hypotesedannelse og -afprøvning af sproget i mange forskellige sprogbrugssituationer. Og kobles undervisningen med nogle af de ovenfor beskrevne forslag omkring den åbne skole og anvendelsesorienterede tiltag, der fordrer elevernes aktive involvering og handling, øges elevernes omverdensforståelse og handlekompetence.

6 Tværgående emner og problemstillinger

Organiseringen af den supplerende undervisning i dansk som andetsprog kan have betydning for den enkelte elevs selvopfattelse, trivsel og dermed den læring, der sker. Man skal som skole være opmærksom på, hvilke signaler man sender, når man tilrettelægger undervisningen, og have forståelse for, at nogle elever ikke trives med at blive taget ud af et klassefællesskab og fx få enkeltmandsundervisning. Andre elever har rigtigt stort udbytte af at få den ekstra taletid og tid på tomandshånd med en underviser.

En effektiv og målrettet undervisning i supplerende dansk som andetsprog stiller store krav til samarbejdet mellem faglæreren og den supplerende lærer – et samarbejde omkring:

- Hvilket fagligt stof, der skal formidles til de elever, der får undervisning i dansk som andetsprog supplerende.
- Hvordan nås de mål, som faglæreren har opsat for forløbet eller lektionen? Hvilken metode og hvilke aktiviteter?
- Hvilke sproglige mål skal der arbejdes hen imod?
- Hvordan skal støtten organiseres?
- Hvordan får faglæreren og den supplerende lærer samlet op og evalueret på indsatsen?

Således skal man være bevidst om, at der ligger en ekstra opgave for både faglærer og læreren i supplerende dansk som andetsprog, når denne undervisning skal planlægges og evalueres.

7 Tværgående temaer

It er et vigtigt arbejdsredskab i forbindelse med tilegnelsen af dansk som andetsprog, og det spiller en større og mere afgørende rolle, efterhånden som den enkelte elev videreudvikler sproget og bliver i stand til at søge informationer på egen hånd. Læringen bliver uafhængig af tid og sted. Eleverne kan bruge it både i arbejdet med fagets indhold, begreber og metoder. Derved øges både elevernes motivation og muligheder for at samarbejde og lærernes muligheder for at differentiere undervisningen.

Tekstbehandling og procesorienteret skrivning

Med computeren som skriveredskab er det muligt at rådgive og vejlede eleverne i løbet af skriveprocessen. To elever kan lave en fælles tekst. De kan diskutere tekstens indhold og form og på den måde udnytte hinandens stærke sider. Læreren og andre elever kan give respons både på tekstens indhold og form. Responsopgaven kan være at sætte fokus på fx substantivernes endelser, sætningsopbygningen eller ordvalg. Eleverne kan efter eget valg bruge de gode råd og rette, tilføje, slette eller flytte afsnit i tekstbehandlingen. Læreren støtter og udfordrer eleverne og opfordrer dem til at sætte ord på deres strategier. Gennem spørgsmål og kommentarer bliver eleverne efterhånden bedre til selvstændigt at finde frem til løsninger.

I processen skal eleverne også inddrage tekstbehandlingens muligheder for anvendelse af stavetabel, grammatisk vejledning og synonymordbog. Når teksten er færdigbehandlet, har eleverne mulighed for at indtale og indsætte lyd i dokumentet. Ved indtaling af lyd træner eleven bl.a. intonation og prosodi. Ved hjælp af hypertext kan der fx laves en ordbog med ordforklaringer på dansk-dansk og dansk-modersmål eller med henvisninger til webadresser. Mange elever har brug for hjælp til struktur, når de skal løse opgaver. Her kan skriveskabeloner i et tekstbehandlingsprogram være en god hjælp, fx skabeloner til projektarbejde, billedanalyser, artikler, boganmeldelser, genreforståelse osv.

Træningsprogrammer

Den pædagogiske praksis kan indeholde en række forskellige øvelser, der skal automatisere de enkelte elevers andetsprogsfærdigheder i lytning, læsning og skrivning. Disse programmer er struktureret sådan, at eleven skal følge instruktionen og løse de opgaver, som programmet indeholder. Det kan for mange elever være en fordel at arbejde med programmet i deres eget tempo. Fordelen ligger bl.a. i, at de bliver hjulpet og korrigeret løbende af computeren. Med it er det endvidere muligt at finde programmer, der niveaumæssigt passer til den enkelte elev.

Multimedie

Eleverne kan fremlægge og præsentere et arbejde med billeder, tekst og lyd. Videoklip, digitale billeder, tegninger og andre former for medier kan indsættes i produktet, således at det støtter den mundtlige fremlæggelse. På denne måde får eleverne mulighed for at udtrykke sig mere nuanceret, klart og præcist. Billed-, video- og lyd materialet kan være selvproduceret eller hentet via internettet. Den tosprogede elev har således mulighed for at bruge sit modersmål og derved udnytte sin samlede sproglige kompetence og viden. It giver også mulighed for at arbejde med lytning og lyttestrategier i forbindelse med autentisk lyd. Flere og flere steder på internettet tilbydes downloads af radio, tv og musik via podcasting, hvilket giver endnu bedre mulighed for at arbejde med lytning og lyttestrategier i forbindelse med autentisk lyd. Mobiltelefoner kan på mange måder med fordel inddrages i undervisningen ved brug af billeder, video og lyd. Eleverne kan fx optage en

kompliceret forklaring og høre den igen og igen. Via mobiltelefonen kan eleverne træne oplæsning og udtale og sende det færdige resultat fx via bluetooth til læreren. Derved kommer alle til orde og bliver hørt. Man kan også vælge at gemme udvalgte filer i den elektroniske portfolio. It er et redskab, der giver bedre muligheder for at tilgodese elevernes forskellige måder at lære på. Fx kan eleverne optage digitale billeder af konstruerede konfliktsituationer og i fællesskab digte en dilemmahistorie. Kropssprog, replikker og ordvalg diskuteres. Lyden indtales. Historierne samles i en multimedie-præsentation, der er tænkt som en historie med forskellige løsningsmuligheder.

Internettet

Internettet giver gode muligheder for sproglig udvikling på nye måder. Foruden forskellige sociale netværk med muligheder for hjælp, eksempelvis bibliotekernes Online Lektiehjælp, kan eleverne hente informationer og materialer fra databaser og nyhedsmedier. Eleverne kan se billeder, videoklip og lytte til autentisk dansk sprogbrug i fx radioavisen, ungdoms-udsendelser og interview. På internettet går informationerne ikke kun én vej. Der er mulighed for kommunikation i form af e-mails, konferencer, blogs og chats. I skolen skal eleverne lære at udnytte mulighederne – og ikke mindst udvikle hensigtsmæssig adfærd, når de skriver på nettet. Eleverne kan lave websider og få bedre kendskab til genren. Websiderne kan også indgå i faglige forløb, både i form af fiktive forløb og som dele af et emne- eller projektarbejde. Samarbejdsprojekter med andre klasser kan udmøntes i hjemmesider, hypertextfortællinger og vandrehistorier.

**Dansk som andetsprog (supplerende)
– Faghæfte 2019**

2019

Design: BGRAPHIC

Denne publikation kan ikke bestilles.
Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:
www.emu.dk

Børne- og Undervisningsministeriet
Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET